

Rus Edebiyat Tarihinde Yazarlar Kasabası Peredelkino

DR. ÖĞR. ÜYESİ KEVSER TETİK*

Öz

Rus edebiyatında, genellikle eserlerin nerede yazıldığını belirtme geleneği vardır. Böylece yazarların yer değişimlerinin coğrafi konumunu takip etmek ve izlenimlerini eser üzerinden çözümlmek mümkündür. Bu konumlar arasında ilgi çekici olan ve diğerlerinden daha sık karşılaşılan bir yer bulunur. Burası, sadece haritada bir nokta değil, aynı zamanda Sovyet edebiyatının merkezi ve bir tür başkenti olan Peredelkino (Переделкино) kasabasıdır.

Yazarlar kasabası (городок писателей) olarak da adlandırılan Peredelkino, XX. yüzyıl Rus edebiyatının yaşayan bir anıtıdır. Moskova'dan yaklaşık otuz kilometre uzaklıkta olan bu yer, 1930'lu yıllarda kurulmuş olmakla birlikte bugün Yeni Moskova'nın (Новая Москва) bir parçasıdır. 1932 yılında Maksim Gorki, İosif Stalin'e Batı'daki yazarlar gibi Rus yazarların da huzurlu bir ortamda eserlerini kaleme alabilmeleri için doğa içinde bir yerleşim yeri kurulmasını teklif eder. 1933 yılında kurulan, Rus kültür tarihinin en meşhur kasabası olan Peredelkino, aralarında Boris Pasternak, Korney Çukovski, Yevgeni Yevtuşenko, Konstantin Simonov ve Bulat Okucava gibi çok sayıda yazara ev sahipliği yapar. Pasternak, *Peredelkino* (Переделкино, 1941) adlı şiir serisini ve *Doktor Jivago* (Доктор Живаго, 1957) romanını, Simonov ise kültleşmiş savaş dönemi şiiri *Bekle Beni'*yi (Жди меня, 1942) burada kaleme alır.

Bu çalışmada, tarih ve edebiyat ekseninde Sovyet edebiyatına yön veren yazarlar kasabasının Rus edebiyatındaki rolünü ve artık bir imge hâlini alan Peredelkino'nun sanatçıların yapıtlarındaki işlevini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, tarihsel eleştiri ve hermeneutik inceleme yöntemleri kullanılarak ve görsellerle desteklenerek XX. yüzyıl Rus edebiyatının somut bir resmi çizilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak, çok sayıda yazarı bir araya getiren Peredelkino'nun Rus edebiyatı tarihinde yazarların üretkenliğini artıran bir yer olduğu, nesir ve özellikle de şiir türündeki birçok eserde huzur veren yeşil doğasıyla ön plana çıktığı tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Peredelkino, Pasternak, Çukovski, Soljenitsın, Fadeyev, Yevtuşenko, Okucava, Simonov

THE TOWN OF WRITERS PEREDELKINO IN THE HISTORY OF RUSSIAN LITERATURE

Abstract

In Russian literature, there is often a tradition to indicate where the works are written. Thus, it is possible to follow the geographical location of the authors' displacements and analyze their impressions through the work. Among these locations, there is a place that is may be more interesting and mentioned more frequently than the others. This is not just a point on the map; it is the town of Peredelkino (Переделкино), which is not only a location but also the center and a kind of capital of Soviet literature.

* Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edb. Böl., kevser_tetik@anadolu.edu.tr, Orcid 0000-0002-1611-8594
Gönderilme Tarihi: 1 Haziran 2023 Kabul Tarihi: 15 Ağustos 2023

Peredelkino, named as the town of writers (городок писателей), was founded in the 20th century. It is a living monument of 20th century Russian literature. About thirty kilometers from Moscow, this town was founded in the 1930s, and it is today a part of New Moscow (Новая Москва). In 1932, Maxim Gorky proposed to Joseph Stalin to establish a town in nature so that the Russian writers, just like the writers in the West, could write their works in a peaceful environment. Founded in 1933, Peredelkino, the most famous town in the history of Russian culture, is home to many writers such as Boris Pasternak, Korney Chukovsky, Yevgeni Yevtushenko, Konstantin Simonov, and Bulat Okucava. It was here that Pasternak wrote the series of poems *Peredelkino* (*Перedelkino*, 1941) and the novel *Doctor Zhivago* (*Доктор Живаго*, 1957), while Simonov wrote the cult wartime poem *Wait For Me* (*Жди меня*, 1942).

The aim of this study is to look into the role of the town of writers, which has shaped Soviet literature in Russian literature and to take a closer look at the image of Peredelkino within the axis of history and literature. In this context, historical criticism and hermeneutic analysis methods and a variety of visual materials are used to draw a concrete picture of the 20th century Russian literature. This study has shown that Peredelkino, which has brought together many writers, is a place that has increased the productivity of writers in the history of Russian literature, and its peaceful green nature has been depicted in many works of prose and especially poetry.

Key words: Peredelkino, Pasternak, Chukovsky, Solzhenitsyn, Fadeyev, Yevtushenko, Okucava, Simonov

GİRİŞ*

Şehir sakinleri için nefes alma yeri olan yazlıklar, Rusya'nın hemen hemen her yerinde mevcuttur. Bunlar, Rus halkının yaz mevsimini geçirmek, dinlenmek ve tarım ürünleri yetiştirmek için kullandığı bir tür kır evidir. Ortaya çıkışı XVIII. yüzyıla, I. Petro dönemine dayanan yazlıklar, başlangıçta Çar'ın devlete hizmetlerinden dolayı maiyetine bahşettiği mülklerdir. Bu yüzden Rusçada yazlık anlamına gelen "daça" («дача») sözcüğü, "vermek" ("davat", «давать») fiilinden türer. Yazlıklar, XIX. yüzyılın sonunda aristokrasinin ayrıcalıklı mülkü olmaktan çıkar ve çeşitli gelir düzeyindeki insanların sahip olduğu mülklere dönüşür. XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başını kapsayan dönemde gazeteler, yaşanan bu değişimin haberini "yazlık çılgınlığı", "yazlık patlaması" ve "büyük

Resim 1: Peredelkino'da Bir Yazlık

* Bu çalışma, 27 Ağustos 2017 tarihinde Peredelkino'ya yapmış olduğum kültür-edebiyat gezimin bir ürünüdür. Kullanılan fotoğraflar, tiyatro eleştirmeni, gazeteci ve fotoğrafçı Olga Nikolayevna Klyuçaryova tarafından 30.04.2023 tarihinde bu makale için çekilmiştir. Kendisine teşekkür ediyorum ve şükranlarımı sunuyorum.

yazlık göçü” manşetleriyle verir. Zamanla taşra hayatı kitlesel bir fenomen hâline gelir (Sankt-Peterburg.ru).

Yazlık kültürü, Rus ulus bilincinin ve yaşam şeklinin bir örneğidir, bu yönüyle tarihî ve felsefî anlamı olan sosyo-kültürel bir olgudur. Moskova, neredeyse yüz yıl önce yazarlar, sanatçılar, müzisyenler, akademisyenler ve aktörler için inşa edilmiş eski yazlıklarla çevrilidir. Bu evler, daha çok Peredelkino, Kratovo, Svistuha, Nikolina Gora, Valentinovka, Abramtsevo gibi kasabalarda bulunur (Suari vd.). Aynı şekilde Moskova dolaylarındaki ressamlar kasabası Sokol da Rusya’nın önemli kültür merkezlerinden biridir. Bununla birlikte, yazlık evlerden oluşan tarihî yerleşim yerleri, sadece St. Petersburg veya Moskova gibi büyük şehirlerde değil, aynı zamanda Rusya Federasyonu’nun birçok yerinde yaygındır.

Çalışmanın konusu olan Peredelkino, Moskova’nın güneybatısında bulunan tarihî bir yazar kasabasıdır. Burası, Boris Pasternak ve Korney Çukovski’nin eserlerini yazdığı, Bella Ahmadulina ve Robert Rojdestvenski’nin ilk şiirlerini okuduğu ve Aleksandr Soljenitsın, Vladimir Vısotski ile Maya Plisetskaya’nın misafir olarak kaldığı doksan yıllık bir geçmişe sahip kült bir yerdir (Mel). Peredelkino toponimi, *yeniden (nepe)* ve *yapmak (делатъ)* kelimelerinden oluşur. Adını Setun Nehri’nden (Река Сетунь) alır. XVII. yüzyılda debisi yüksek olan bu nehirde, gemilerin tamir edildiği ve değiştirildiği bir gemi onarım tersanesi bulunur (Kul’tura.RF, *İstoriya*). Bu nedenle yerleşim yerine, yeniden ve yapmak kelimelerinden oluşan Peredelkino ismi verilir.

Uzun bir geçmişe sahip olan kasaba, XX. yüzyılın ilk döneminde Rusya’da gerçekleşen 1917 devrimlerinden sonra radikal bir şekilde değişir. Bu süreçte binalar yıkılır, topraklar kamulaştırılır. Bundan birkaç yıl sonra, 1930’lu yılların ortalarında, Moskova yakınlarındaki bu pitoresk bölgeyi¹ sonsuza dek edebiyatla ilişkilendirecek bir olay meydana gelir. 19 Temmuz 1933 tarihinde, SSCB’nin yürütme ve idari gücünün

Resim 2: Setun Nehri

ana organı olan Halk Komiserleri Konseyi’nin almış olduğu “yazarlar kasabasının inşasına ilişkin” özel kararı kabul edilir ve Peredelkino, birçok Sovyet yazarın ikamet ettiği edebiyat merkezine dönüşmeye başlar (Dvortsı i usad’bı, 2013, s. 5). XX. yüzyılda ise Sovyet edebiyatının merkezi hâline gelir. Günümüzde bu tarihî kasabaya insanlar, edebî ve kültürel atmosferi yaşamak, XX. yüzyıl Rus edebiyatı ile diyalog kurmak için giderler.

Planlı olarak kurulmuş toplu yaşam alanları üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar yerel tarih, kültür bilim, bölge etnografyası, edebiyat, sanat ve kültür gibi birçok disiplini ilgilendirmektedir.

¹Pitoresk; Tablo konusu olmaya, resmedilmeye uygun, güzel ve manzaralı yer anlamına gelir.

Bu nedenle çalışmada, edebî bir “genius loci”²si (mekân ruhu) olan Peredelkino aracılığıyla XX. yüzyıl Rus edebiyat tarihine ışık tutmak amaçlanmıştır. Tarihsel eleştiri ve hermeneutik inceleme yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada genelden özele bir anlatım gözetilmiştir. “Yazarlar Kasabası Peredelkino’nun Tarihi” başlıklı birinci bölümde, kasabanın kuruluş hikâyesine, geçmişten günümüze gelişen ve değişen profiline yer verilmiştir. “Peredelkino’nun Rus Edebiyatındaki Rolü ve Yansımaları” başlıklı ikinci bölümünde ise alt başlıklar hâlinde Pasternak, Çukovski, Soljenitsın, Babel, Fadeyev, Zabolotski, Yevtuşenko, Ahmadulina, Okucava, Simonov, Katayev, Polyakov ve Tarkovski’nin kasabadaki yaşamları ve söz konusu yazarların eserlerindeki Peredelkino imgesi incelenmiştir. Aynı zamanda Sovyet edebiyatının aktif yaratıcılık merkezlerinden olan Sanat Evi ile yazar mezarlığı olarak bilinen Peredelkino Mezarlığı’ndan ve kasabanın modern yüzü olan Novo-Peredelkino’dan bahsedilmiştir.

1. YAZARLAR KASABASI PEREDELKİNO’NUN TARİHİ

İosif Stalin, 26 Ekim 1932 tarihinde, Maksim Gorki’nin Malaya Nikitskaya’daki dairesinde SSCB’nin önde gelen elli yazarıyla bir araya gelir ve onlara, yazar Yuri Oleşa’nın “insan ruhunun mühendisleri” ifadesiyle seslenir. SSCB Yazarlar Birliği’ni (Союз писателей СССР) kurma ve Edebiyat Enstitüsü (Литфонд) açma isteğinden bahseder. Toplantıda Maksim Gorki, Stalin’e yazarlar için Avrupa’daki gibi ayrı bir yerleşim yeri kurmayı teklif eder. Bu girişimin yazarların yaratıcılıklarını olumlu yönde etkileyeceğini düşünse de yazarın bazı tereddütleri vardır. Bu durumun “kast sisteminin yapay yaratılışına” ve “bireyciliğe” hizmet edebileceğini düşünür (Titorenko). Gorki, yazarlar kasabası kurulması fikrinin artılarını ve eksilerini şu sözlerle dile getirir:

En yetenekli yazarlardan 20-25’ini seçin, onları tam finansal bağımsızlık koşullarına koyun ve onlara herhangi bir materyali inceleme imkânı verin. İşte o zaman, dönemin meselelerinin derinliğine cevap verebilecek kitaplar yazmaya çalışsınlar... İtiraz ediyorum: Edebî bir aristokrasi yaratılıyor, oysaki “uzmanlara” her yerde ihtiyaç var. Özellikle edebiyat alanında okurumuz sözlü zırvalarla çevrelenmiş durumda. Gerçek yazarlarımız hayatın yükü altında ezildiğinden, öğrenmeye ve çalışmaya zamanları olmadığından, yazlık ev, yiyecek ekmek bulmak gibi yaşamın ilkel konforlarına ulaşabilmek için çok fazla enerji harcamak zorundalar (Gorki, 2019, s. 126).

Stalin, Gorki’nin teklifini kabul eder. Kasabanın inşasına ilişkin kararnameyi imzalarken yerin edebî yönünü vurgulayarak “kasabanın ismi Peredelkino değil de Perepiskino³ olsaydı daha iyi olurdu” der (Subbotin, 1995, s. 114). Kasaba için yirmi beş hektarlık ormanlık arazi tahsis edilir. Ertesi yıl, Halk Komiserleri Konseyi’nin bir başka önemli kararıyla, yazarların mali durumlarıyla ilgili endişelerini gideren SSCB Edebiyat Fonu kurulur. Peredelkino’da inşa edilen tüm yazlıklar Edebiyat Fonu’na aittir, aynı zamanda yazarlara yaşamlarının sonuna dek hibe edilir (Dvortsı i

²*Genius loci*; “Mekânın ruhu” olarak Türkçeleştirilen Latince kökenli bu kavrama göre kültürel geçmişiyle ilişkilendirilebilecek bir ruhu olduğu düşünülen kent, canlı bir öze sahiptir. Genius loci mimari, sosyoloji, felsefe, tarih alanlarındaki varlığını kaçınılmaz bir biçimde edebiyatta da duyumsatarak öznel, nesnel ve zamansal öğelerle sarılı modern yaşamın beraberinde getirdiği değişimi hissettirir” (Tan Metreş, 2017, s. 485).

³*Perepiskino* (Перепискино); Rusçada “yeniden” anlamına gelen “-pere” (-пере) öneki ile “yazmak” anlamına gelen “pisat” (писать) fiilinden oluşur. Bu nedenle “Perepiskino”, “yeniden yazılan yer” anlamına gelir.

usad'ı, 2013, s. 5). Yazarların hem yazlıklar hem de arsalar üzerinde herhangi bir mülkiyet hakkı yoktur, arazi bütünüyle devlete aittir.

Maksim Gorki, kurulacak yazarlar kasabası için Moskova'dan çok uzakta olmayan, doğa içinde, ormanlarla çevrili eşsiz bir yer seçer. Setun Nehri'nin yanında sakin ve pitoresk bir yerde bulunan İzmalkovski Ormanı, gelecekteki yazlık evler için hazırlanır. Peredelkino, o zamanlar Moskova bölgesinin neredeyse tamamı gibi sapa ve gelişmemiş bir yerdir. Gorki, yazlıkların dağıtımını sorumluluğunu alır. İlk yazlıklar Konstantin Fedin, Aleksandr Malışkin, Boris Pilnyak, Leonid Leonov, Vsevolod İvanov ve Boris Pasternak gibi yazarlara verilir (Bıkov, 2007, s. 551). Önce otuz standart yazlık inşa edilir. Başlangıçta, yazarlar sadece yaz aylarını buralarda geçirirler, çünkü bataklık üzerine inşa edilen bu konutlar sık sık sular altında kalır. Bu nedenle birçok yazar, evini kendi bütçesi ile onarmak zorunda kalır (Titorenko).

Yazarlar kasabasının sokaklarının isimleri klasik dönem sanatçıları arasından seçilir, ancak Lermontov, Gogol, Tolstoy ve Puşkin bunlar arasında yer almaz. Sanatta rekabeti teşvik etmek için ise daha çok Sovyet yazarlar tercih edilir. Kasabanın ana kısmı, Vişnevski Geçidi, Pavlenko, Trenyova, Pogodin, Serafimoviç ve Gorki sokakları olmak üzere altı sokakta yoğunlaşır. Pogodin, kendisinden daha iyi olduğunu düşünmediği Trenyov Sokağı'nda yaşar. Pasternak, Pavlenko Sokağı'nda ikamet eder, fakat Stalin Ödülü'nü dört kez kazanan Pavlenko, Pasternak Sokağı'nda yaşayamaz, çünkü Pavlenko, sıralama tablosunda Pasternak'tan çok daha yüksektedir (Livejournal). Kasabada Pasternak Sokağı'nın olmamasında, yazarın rejim karşıtı *Doktor Jivago* romanının ve aldığı tartışmalı Nobel Ödülü'nün de etkisi vardır.

1955 yılında Peredelkino'da bir Sanat Evi (Дом творчества) inşa edilir. Kırk çalışma odası bulunan bu büyük taş bina kısa sürede gerçek bir edebî konut hâline gelir. XX. yüzyılın birçok yazarı, şairi, senaristi ve çevirmeni bu evde eserlerini kaleme alır (Riamo). Pogodin Sokağı'ndaki 4 numaralı bina olan Sanat Evi'nde farklı zamanlarda Daniil Danin, Rimma Kazakova, İna Lisnyanskaya ve Arseni Tarkovski'nin aralarında bulunduğu nesir yazarları, şairler, eleştirmenler, oyun yazarları ve çevirmenler kalır (Jelesnova). Bu topraklar yıllardır dokunulmazdır. 1988 yılında, ülke çapında bilinen eserler burada yazıldığı için kasabaya, korunan tarihî ve kültürel bir milli orman statüsü verilir. Stalin zamanında, Peredelkino 57 hektarlık bir alanı işgal eder. 2010'lu yılların başında köy sınırları yeniden ölçüldüğünde, 70 yılda bölgenin 44 hektara düştüğü ve geri kalanının satıldığı ortaya çıkar. Bu 13 hektarlık arazi, Edebiyat Fonu'nun tek kaybı değildir. 1990'ların ortalarından beri yazarlar, bölüm polikliniklerini, Moskova anaokulunu, Vnukovo'daki bir araziyi ve Maleyevka'daki Sanat Evi'ni kaybederler (Vesti.ru). Yıllardır bakımsızlığa terkedilen tarihî Sanat Evi 2020 yılında onarılır ve yeniden açılır. Sadece burası değil kasabanın diğer edebî binaları da restore edilir. Yenilenen görünümüyle Peredelkino, her yıl daha fazla yerli ve yabancı turisti kendine çekmektedir.

2. PEREDELKİNO'NUN RUS EDEBİYATINDAKİ ROLÜ VE YANSIMALARI

Peredelkino imgesi; Boris Pasternak, Korney Çukovski, Nikolay Zabolotski, Yevgeni Yevtuşenko, Bella Ahmadulina, Bulat Okucava, Valentin Katayev ve Yuri Polyakov gibi bir dönem kasabada yaşamış olan yazar ve şairlerin bazı eserlerinde görülür. Söz konusu yazarlar

yapıtlarında Peredelkino'nun doğal güzelliklerini betimlerler. Yazarlar kasabası, kimi yazarlar için bir yuva, kaleme aldığı eserlerinde bir imge iken, kimileri için ise mecburi uğrak noktasıdır, dolayısıyla sadece bazı eserlerinin yazıldığı yerdir. Bu kişiler arasında; Aleksandr Soljenitsın, İsaak Babel, Aleksandr Fadeyev ve Konstantin Simonov bulunur. Bahsi geçen yazarların eserlerinde Peredelkino tasvirine rastlanmaz. Bu sebeplerden ötürü çalışmanın her alt bölümünün içeriği ve uzunluğu adı geçen yazarın kasaba ile bağlantısına göre değişiklik göstermektedir. Peredelkino ile yolları kesişen onlarca yazar vardır, ancak bu çalışma için Sovyet edebiyatındaki rolünün görece daha önemli ve kasabayla bağlantısının nispeten daha güçlü olduğu düşünülen yazar ve şairler seçilmiştir.

2.1. Boris Leonidoviç Pasternak (1890-1960)

Şair, yazar ve çevirmen Boris Pasternak, Peredelkino denilince ilk akla gelen isimlerdendir. 1936 yılında kasabaya taşınan yazar, ilk olarak Trenyova Sokağı'ndaki 1 numaralı yazlığa yerleşir ve üç yıl boyunca burada ikamet eder, 1939 yılında ise Pavlenko Sokağı'ndaki 3 numaralı yazlığa taşınır. 1960 yılındaki ölümüne kadar burada yaşar (Bıkov, 2007, s. 551). 1936'dan itibaren Pasternak, neredeyse tüm zamanını Peredelkino'da geçirir ve Moskova'yı yalnızca gerektiğinde ziyaret eder. *Erken Trenlerde (На ранних поездах, 1936-1944)* adlı şiir serisinde bu konuya yer verir. Şiir, yazarın günlük hayatından, sabah yolculuklarından, ev ile istasyon arasındaki manzaradan bir tablo ortaya koyar.

1936 yılından itibaren Pasternak, yazın sanatının en verimli dönemini yaşar. Peredelkino'da Shakespeare ve Goethe'nin çevirileri üzerinde çalışır. *Erken Trenlerde ve Hava Açılırken (Когда разгуляется, 1956-1959)* adlı şiir serilerini yazar. Sık ormanlarla kaplı olduğu için kasabaya "neynasnaya polyana"⁴ lakabını takan Boris Pasternak, şiirlerinde sıklıkla Peredelkino'dan bahseder (Riamo, 2013). Söz konusu bölgenin yazar üzerindeki güçlü etkisi, 1941-1944 yılları arasında birebir aynı isimle kaleme aldığı *Peredelkino* adlı şiir serisiyle belirgin bir şekilde açığa çıkar. Bu seride, *Yaz Günü (Летний день, 1941)*, *Çam Ağaçları (Сосны, 1941)*, *Yanlış Alarm (Ложная тревога, 1941)*, *İlk Ayaz (Зазимки, 1944)*, *Kırağı (Иней, 1941)*, *Şehir (Город, 1941)*, *Şeytan ile Vals (Вальс с чертовщиной, 1944)*, *Gözyaşı ile Vals (Вальс со слезой, 1941)*, *Erken Trenlerde (На ранних поездах, 1941)*, *Yine İlkbahar (Опять весна, 1941)*, *Yemin (Присяга, 1941)*, *Turdus Kuşları (Дрозды, 1941)* adlı pastoral şiirleri bulunur. Söz konusu çalışmalarında Pasternak, kasabada geçirdiği zamanları anlatır. Bölgenin sık ve gür ormanlarını, yeşil çayırlarını tasvir eder. Yalnızca Peredelkino'nun doğasını ve atmosferini değil, aynı zamanda yaşam ve ölüm üzerine ebedî sorunları da ele alır. Okuru, hızla geçen zaman ve yaşanan her anın eşsizliği üzerine düşündürür. Rus edebiyat eleştirmeni Dmitri Bıkov, şairin tarzıyla yaşadığı yerler arasındaki ilişkiyi şöyle tanımlar: "Moskova, Pasternak'ın sözdizimi gibi karışık, kelime dağarcığı gibi eklettik, yeteneği gibi cömert, kaotik bir şehirdir. Moskova banliyöleri ve genel olarak Rusya'nın orta şeridi, her şeyden önce tabii ki Peredelkino, ormanlar, tren istasyonları, "karlar içinde tarla ve bir köy mezarlığıdır" (Bıkov, 2007, s. 125).

⁴ *Неясная поляна*; Açık olmayan, ucu bucağı görünmeyen ormanlık alan anlamına gelir, fakat Rusçada böyle bir kullanım yoktur. "Neyasnaya polyana" ifadesiyle Boris Pasternak, Lev Tolstoy'un yaşadığı, arkasında orman, önünde ise düz yeşil bir alan bulunan Yasnaya Polyana Çiftliği'ne gönderme yapar. Pasternak, Peredelkino'daki yazlığının penceresinden görüş alanını kısıtlayan sık ormanları kelime oyunu yaparak "neynasnaya polyana" olarak betimler.

Boris Pasternak, Pavlenko Caddesi'ndeki evinin ikinci katında bulunan aydınlık ofisindeki büyük masasında *Doktor Jivago* adlı romanını kaleme alır. 23 Ekim 1958 tarihinde birinci kattaki yemek masasında otururken daha sonra reddetmek zorunda kalacağı Nobel Ödülü'nü kazandığını öğrenir. Bu haber, şaire yapılan benzeri görülmemiş bir zulmün başlangıcı olur (Ahmadulina, 1997b, s. 617). Bu nedenle Bella Ahmadulina *19 Ekim 1996 (19 октября 1996 года)* adlı şiirinde Boris Pasternak'tan "Peredelkinolu sürgün mahkûmu" olarak bahseder:

Parlıyordu pencerenin sönmekte olan ateşi,
Ve Peredelkinolu sürgün mahkûmu,
Affetti öğrencilerini,
Onu felakete sürükleyen ihanetlerini.⁵ (1997b, s. 295)

Doktor Jivago romanının başkahramanı Yuri Jivago, yazarın kendisi gibi bir şairdir. Romanın sonunda Pasternak'ın Peredelkino'yu tasvir ettiği şiirlerine yer verilir. Örneğin, *Ağustos (Август)* adlı şiirinde şair, cenazesıyla ilgili gördüğü bir rüyadan bahsederken, aynı zamanda yaşadığı yazlığı ve kasabanın doğasını tasvir eder:

Söz verdiği gibi, aldatmadan, Sabah erkenden doldu içeri güneş,

Safran rengi demetiyle,
Uzandı perdeden divana dek.
Kapattı sıcak aşı boyasıyla
Komşu ormanı, köy evlerini,
Yatağımı, ıslak yastığımı
Bir de kitap raflarının duvarını.

Anımsadım, neden ıslandığımı
Yastığının hafiften.
Düşümde, uğurlamak için beni
Gelmiştiniz sizler, birbirinizin ardınca.

Geliyordunuz gruplar halinde, ikili,
tekli,
Anımsadı birden birisi, bugün
Eski takvime göre Ağustos'un altısı,
Tanrı'nın Değiştiği Gün.⁶

Sıradan bir ışık, alevi olmayan,
Yayıldı o gün Tabor Dağı'ndan,
Ve sonbahar, apaçık bir işaret gibi,
Çekti bütün bakışları üstüne.

Resim 3: Boris Pasternak Evi Müzesi

⁵ Bu çalışmada, şiirlerden (Boris Pasternak'ın *Doktor Jivago* romanında yer alan *Ağustos* ile *Noel Yıldızı* adlı şiirler hariç) ve düzyazı türündeki eserlerden yapılan alıntılar, makalenin yazarı tarafından Rusça aslından Türkçeye tercüme edilmiştir.

⁶ *Doktor Jivago* eserinin ve bu şiirin çevirmeni Hülya Arslan'ın notuna göre "İncil'de, Hz. İsa'nın Petros, Yakup, Yuhanna ile dua etmek için kutsal Tabor Dağı'na çıktığı ve orada onların gözünün önünde İsa'nın görünümünün değiştiği, yüzünün Güneş gibi parladığı, giysilerinin ışık gibi bembeyaz olduğu yazmaktadır" (Pasternak, Çev. Arslan, 2014, s. 615).

Ve yürüyüp geçtiniz küçük, gariban,
 Çıplak, titrek kızılağaç çalıları arasından
 Ulaştınız dumanı üstünde zencefil kurabiyesi gibi
 Tütmekte olan kızıl baharlı ormanına mezarlığın. (Çev. Arslan, 2014, s. 615-616)

Pasternak, yazlıkta öylesine çok vakit geçirir ki meslektaşları artık onu “yazlıkçı” olarak adlandırmaya başlarlar. Yazar, Sovyetler Birliği’nin tüm yapılarına, ıslah kamplarına ve kollektif çiftliklerine gitmeyi reddeder. İhtiyacı olan her şeyi evinin penceresinden görmektedir. Yirmi beş yıl boyunca yaşadığı Peredelkino, onun için şehir ve doğanın uyum içinde olduğu, masalsi güzellikte ve sessiz sakin bir yerdir (Bıkov, 2007, s. 15).

Resim 4: Peredelkino Mezarlığı

1960 yılının başında Boris Pasternak’ta amansız bir hastalığın ilk belirtileri peyda olur. Zira hızla ilerleyen hastalık kısa zamanda tüm vücudunu sarar ve 30 Mayıs

1960 tarihinde akciğer kanserinden yaşama veda eder. Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Kültür Departmanı’nın (Отдел культуры ЦК КПСС) aktardığı bilgiye göre, Pasternak’ın 2 Haziran’da Peredelkino Mezarlığı’nda gerçekleşen cenaze törenine Rusya’nın ileri gelen aydınlarının, Sanat Okulları, Edebiyat Enstitüsü ve Moskova Devlet Üniversitesi’nde eğitim gören küçük bir öğrenci grubunun da içinde olduğu çok sayıda kişi katılır (Bıkov, 2007, s. 871-872).

Pasternak’ın ölümünden sonra eşinin ve oğlunun yaşadığı ev, zamanla yazarın hayranlarının ziyaret ettiği gayriresmî bir müzeye dönüşür. Bu durum, yönetimin dikkatini çeker ve 1984 yılında SSCB Yazarlar Birliği’ne ait olan yazlığın geri alınması kararlaştırılır. 10 Şubat 1990 tarihinde akademisyen Dmitri Lihaçov, şair Andey Voznesenski ve şair Yevgeni Yevtuşenko’nun desteği ile Boris Pasternak Evi Müzesi yeniden ziyarete açılır ve hâlen saygınlığını korumaktadır (Kul’tura RF, *Posyolok*).

2.2. Korney İvanoviç Çukovski (1882-1969)

Yazar, şair, çevirmen, edebiyat bilimci ve eleştirmeni olan Korney Çukovski, aynı zamanda çocuk edebiyatının önde gelen temsilcilerinden biridir. Yaklaşık son otuz yılını Peredelkino’da geçiren yazar, 6 Temmuz 1945 tarihinde ailesi ile birlikte Peredelkino’ya taşınır (Çukovski, 1994, s. 169). Burada yazdığı *Bibigon’un Maceraları* (Приключения Бибигона) adlı masalı, “Peredelkino’da bir yazlıkta yaşıyorum. Moskova’dan çok uzakta değil” sözleriyle başlar (Çukovski, 1963, s. 6).

Çukovski'nin Serafimoviç Sokağı'ndaki evi, çocuk, yaşlı demeden bütün Peredelkino sakinleri için ilgi odağıdır. Yazarın yazlığının yanında geniş bir mahzen bulunmaktadır. İçinde dönemin önde gelen yazarları Çukovskilerin, Katayevlerin, Petrovların, Nilinlerin ve Kassilerin çocukları toplanır ve sigara içerler. Korney İvanoviç, böylesine kontrolsüz bir eğlenceden hoşlanmaz ve çözüm olarak ünlü şenlik ateşlerini başlatır. Onlara sürekli masal anlatmasından dolayı çocuklar ona "Korney Dede" der.

Resim 5: Korney Çukovski Evi Müzesi

Çukovski, 1957 yılında mahzeni yıkıp yerine Çocuk Kütüphanesi'ni (Детская библиотека) inşa eder. 1917 Ekim Devrimi'nin kırkıncı yıl dönümü şerefine kütüphaneyi devlete bağışlar (Lukyanova, 2019, s. 503). Çocuklar için resim yapabilecekleri, şarkı söyleyebilecekleri, sohbet edebilecekleri ve okuyabilecekleri bazı ilginç etkinlikler düzenleme geleneği günümüze kadar süregelmiştir.

Resim 6: Korney Çukovski Çocuk Kütüphanesi

2.3. Aleksandr İsayeviç Soljenitsın (1918-2008)

1970 yılında Nobel Edebiyat Ödülü alan yazar Aleksandr Soljenitsın, II. Dünya Savaşı sırasında Stalin hakkındaki eleştirel yorumları nedeniyle tutuklanır. On bir yılını Gulag kamplarında ve sürgünde geçirir. Mahkûmiyet hayatından sonraki yıllarda Sovyet rejiminde istenmeyen kişi olarak ilan edilen Soljenitsın'ın Moskova'da ikamet etme girişimleri başarısızlıkla sonuçlanır. Bunun üzerine yazar, kendisini evinde misafir etmek isteyen Korney Çukovski tarafından Peredelkino'ya davet edilir. 6 Haziran 1963 tarihinde yazarlar kasabasına gelir (Çukovski, 1994, s. 392). Burada

Kanser Koğuşu (Раковый корпус, 1966) adlı romanı üzerinde çalışır. Aynı zamanda kendisine sadık bir yardımcı bulur. Bu kişi, herkesten hatta ailesinden bile gizlice eserinin el yazmasını yeniden basan ve bitmiş sayfaları kıyafetlerinin altında evden çıkararak Korney Çukovski'nin kızı yazar Lidiya Çukovskaya'dır (Molodtsova).

Soljenitsın'ın Çukovski'lerde kaldığını bilen yetkililer, yazlığı sürekli gözetim altında tutarlar. 11 Eylül 1965 tarihinde istihbarat birimi KGB (Комитет государственной безопасности) Soljenitsın'ın Moskova'daki akrabalarının evinde arama yapar ve *İlk Çember* (В круге первом) adlı romanının el yazmalarını, kamp temalı oyunları ile şiirlerini ele geçirir. Bunun üzerine Ryazan'daki arşivini yakan yazar, her gece tedirgin bir şekilde tutuklanacağı günü bekler. Çukovski yine zor zamanlarını yanında geçirmesi için Soljenitsın'ı Peredelkino'ya davet eder. 29 Eylül 1965 tarihinde yazar, Çukovski'nin yazlığına gelir ve neredeyse bir ay boyunca orada kalır (Rayevskaya, Şçedriy).

1973 yılının sonuna gelindiğinde Soljenitsın, tekrar tutuklama tehdidiyle karşı karşıya kalır, bu kez Lidiya Çukovskaya tarafından Peredelkino'ya davet edilir. Yazar, 11 Şubat 1974 tarihine kadar ülkesindeki son dört ayını Lidiya Çukovskaya'nın yanında geçirir. 1973 yılında *Buzağı Meşe Ağacına Tosladığında* (Бодался теленок с дубом) adlı denemesinin üçüncü ekini kaleme alır (Şneyerson, 1984, s. 416). Söz konusu otobiyografik kitabında, takip ve kovalamalarla geçen yaşamını şu sözlerle anlatır: "K. İ.'nin arazisindeki koyu iğne yapraklı ağaçların altında uzun saatler boyunca dolaştım, umutsuz bir kalple durumumu anlamaya çalıştım ve daha da önemlisi üzerime çöken felaketin yüce anlamını keşfetmeye çalıştım" (Soljenitsın, 1999, s. 125).

Lidiya Çukovskaya, "edebî Vlasovcu'ya"⁷ barınak sağladığı için 9 Ocak 1974 tarihinde Yazarlar Birliği'nden ihraç edilir. Bu esnada Soljenitsın da tutuklanır ve 13 Şubat'ta sınır dışı edilir (Rayevskaya, Şçedriy). 11 Şubat 1996 tarihinde Çukovski Evi Müzesi'nde Lidiya Çukovskaya'ya yaptığı veda konuşmasında şu sözleri sarf eder: "Bu odada ve bu evde tamamen özel bir heyecanla duruyorum. Çünkü burada en az dört kez cömert ve güvenli bir sığınak ile koruma buldum. Korney İvanoviç en zor günlerimde bana evini açtı, tutuklanma olasılığım çok yüksekti. Evimden dışarıya beni bir sinek gibi savurabilirlerdi, ama burada yapamazlardı" (Chukfamily).

Çukovski ailesi 1970'li yılların başından itibaren yazlıklarına ziyaretçi kabul etmeye başlar ve burada bir müze açılması talebinde bulunur, fakat uzunca bir süre ailenin bu isteği yerine getirilmez. Bunun sebeplerinden biri Lidiya Çukovskaya'nın Soljenitsın'a destek vermesidir. Çukovski Müzesi resmî olarak ancak Soljenitsın'ın Rusya'ya geri döndüğü 1994 yılında açılır ve serginin bir bölümü Soljenitsın'a ithaf edilir (Rayevskaya, Şçedriy).

2.4. İsaak Emmanuiloviç Babel (1894-1940)

Yahudi asıllı İsaak Babel, nesir, oyun ve senaryo yazarı, aynı zamanda çevirmen, gazeteci ve savaş muhabiridir. İç Savaş'a katılır ve sonraki yıllarda cephede yazdığı günlüklerinden yararlanarak *Kızıl Süvariler* (Конармия, 1926) adlı öykü serisini kaleme alır. Babel, Peredelkino'daki yazlıklara ilk yerleşen yazarlardan biridir. Aslında ne Moskova'da Lavruşinski Sokağı'nda bulunan Yazarlar Evi'nde (Дом писателей) ne de Peredelkino'da yaşamak isteyen Babel, çocukları

⁷ *Vlasovcu* (Власовцы); İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası ordusunda SSCB'ye karşı savaşan Rus Kurtuluş Ordusu askerine verilen addır.

için yazarlar kasabasında bir yazlık almaya karar verir. 16 Nisan 1938 tarihinde annesine ve kız kardeşine bu konuda şunları yazar:

Odessa'ya gitme isteği ve Moskova'da beni oyalayan işler ile mücadele ediyorum. Birkaç gün içinde bir şekilde kendi yazlığıma taşınacağım, daha önce oraya yerleşmek istememiştim, ancak yazlıkların birbirinden çok uzak olduğunu ve arkadaşlarımla görüşmek zorunda kalmayacağımı öğrendiğimde taşınmaya karar verdim. Moskova'ya 20 km uzaklıktaki bu kasabanın adı Peredelkino, bir ormanın içinde bulunuyor... (Pirojkova, 1989, s. 287)

Peredelkino'ya taşınmadan önce 1939 Mayıs başında Babel, eşi Antonina Pirojkova'ya artık kalıcı olarak orada yaşayacağını ve yalnızca istisnai durumlarda Moskova'ya geleceğini söyler (Pirojkova, 1989, s. 292). Babel ailesi, Mayıs sonunda havalar ısındığında ailece kasabaya taşınmayı planlarlar, fakat 10 Mayıs 1939 tarihinde Peredelkino'ya gelen İsaak Babel, beş gün sonra SSCB İçişleri Halk Komiserliği (NKVD, Народный комиссариат внутренних дел СССР) tarafından tutuklanır. Antonina Pirojkova yazarın tutuklanma hikâyesini şu sözlerle anlatır:

15 Mayıs 1939 sabahı saat beşte odamın kapısının çalınmasıyla uyandım. Açtığımda askerî üniformalı iki adam içeri girdi ve birini aradıkları için tavan arasına bakmaları gerektiğini söyledi. İçlerinden biri Babel'e ihtiyaçları olduğunu ve onlarla Peredelkino'daki yazlığa gitmem gerektiğini söyledi.... Yazlığa vardığımda bekçiyi uyandırdım ve mutfağa girdim, beni takip ettiler. Babel'in odasının kapısının önünde tereddüt ettim. İçlerinden biri kapıyı çalmamı işaret etti. Kapıyı çaldım ve Babel'in sesini duydum. "Kim o?" sorusuna "benim" diye cevap verdim. Sonra giyiniş kapıyı açtı. Beni kapıdan uzaklaştıran ikili hemen Babel'e yaklaştı. "Eller yukarı!" emrini verdiler, sonra ceplerini yokladılar ve silah olup olmadığını görmek için Babel'in üzerini aradılar. Babel'in odasındaki arama sona erdiğinde, onun tüm el yazması eserlerini dosyaya koydular, sonra bizi arabalarına binmeye zorladılar (Pirojkova, 1989, s. 294).

Babel, henüz tam olarak yerleşemediği yazlığında yapılan arama sırasında el yazması eserleri klasörlere yerleştirilirken eşine "bitirmeme izin vermediler" der (Pirojkova, 1989, s. 294). Yazarın tutuklanması sırasında NKVD tarafından el konulan eşyaları arasında, yayına hazırlanan *Yeni Hikâyeler* (Новые рассказы) kitabı, günlükleri, defterleri ve yazmayı planladığı çok sayıda eserinin taslağı bulunur (Pirojkova, 2014, s. 295). Yazar, Troçkistlerle bağlantısını ve onların çalışmaları üzerindeki "zararlı etkilerini" kabul etmek zorunda kalır. Bununla birlikte, kasıtlı olarak gerçeği çarpıttığını, partinin rolünü küçümsediğini, Fransa lehine "casusluk" yaptığını ve diğer yazarlar, oyuncular ve film yönetmenleri arasında "Sovyet karşıtı konuşmalar" yürüttüğünü doğrular (Ratnikov). 26 Ocak 1940 tarihinde SSCB Yüksek Mahkemesi Askerî Koleji, mülküne el konulduktan sonra yazarın infaz edilmesine karar verir. İnfaz kararı bizzat Stalin tarafından imzalanır. Trajik bir şekilde yaşamını yitiren Babel'in ailesine ise yazarın 17 Mart 1941 tarihinde hapisanede öldüğü söylenir (Sıçev).

2.5. Valentin Petroviç Katayev (1897-1986)

Rus-Sovyet yazar, şair, dramaturg, film yönetmeni Valentin Katayev, *Yunost'* dergisinin kurucusu ve ilk yazı işleri müdürüdür. 1941 yılında Katayev, İsaak Babel'in Peredelkino'da bulunan yazlığına yerleşir. Gazeteci yazar Aleksey Sahnin'e göre söz konusu yıllarda "büyük

yazarların evleri genellikle parti çizgisine ustaca uyum sağlayan daha az yetenekli figürlere verilir” (Sahnin).

Peredelkino, Katayev’in bazı eserlerinin ilham kaynağıdır. Örneğin, *Kutsal Kuyu* (Святой колодец, 1962-1965) adlı uzun öyküsünde, bugüne kadar var olan yerel bir kaynağı, Peredelkino platformundan çok uzak olmayan bir ovada bulunan ve “Kutsal Kuyu” adı verilen şapeli olan ayazmayı, anlatır (Katayev, 1984, s. 145). Yazar, *Kutsal Kuyu* eserinden başka *Duvardaki Küçük Demir Kapı* (Маленькая железная дверь в стене, 1960-1964), *Unutma Otu* (Трава забвенья, 1964-1967) ve *Küp* (Кубик, 1967-1968) adlı uzun öykülerini Peredelkino’da yazar (Katayev, 1984). *Werther Zaten Yazıldı* (Уже написан Вертер, 1975-1977) adlı eserindeki olaylar da aynı şekilde yazarlar kasabasında geçer. Eserde yazar, kasabadaki bir sabahı betimler: “Ama acı beni hayata döndürdü ve sanki uykunun en gizli derinliklerinden bilincin yüzeyine çıkıyormuş gibi perdelerin mavi şeritlerinden odaya dikey olarak giren normal, güneşli bir Peredelkino sabahı gördüm” (Katayev, 1992, s. 324).

Resim 7: Valentin Katayev’in Evi

Resim 8: Kutsal Kuyu

Katayev’in yazlığı, birçok yazara ev sahipliği yapar. Torunu Tina Katayeva, Peredelkino’daki yaşamlarından ve diğer yazarlarla olan komşuluk ilişkilerinden şu sözlerle bahseder:

Ailemiz 1941 yılından beri Peredelkino’da bir yazlıkta yaşıyor. Savaş başladığında Moskova’ya taşındık, sonra tahliye için ayrıldık ve 1944’te yazlığa döndük. Sokağımızda Çukovski’nin yazlığı var. O, çitin karşısındaki bir komşuydu. Ötede

Resim 9: Kutsal Kaynak

Brest Kalesi’nin (Брестская крепость) yazarı Sergey Smirnov’un ve onun ardında Lev Kassil’in yazlığı vardı. Voznesenski, Yevtuşenko, Aksyonov, Bella Ahmadulina bizi aramadan gelebilirdi. *Yunost* dergisinin baş editörü iken dedemin keşfettiği kişiler, o gittikten sonra bile bize gelmeye devam etti. Kaysın Kuliyeve ve Resul Hamzatov,

Peredelkino'yu ziyaret ettiklerinde onların da aramadan gelme hakları vardı. Ev birçok kişiye açtı. Voznesenski düzenli olarak bize yeni tanıdıklar getirirdi (Mel).

Tina Katayeva'nın anlattığına göre yazlıklarında dedesini çok sayıda önemli şahsiyet ziyaret eder. Katayev'in 1986 yılındaki ölümünden kısa bir süre önce Peredelkino'daki yazlığında onarımlar başlar. Bu nedenle korkunç şubat donlarının ortasında, yazar ve ailesi şehre taşınmak zorunda kalır (Gusev).

2.6. Aleksandr Aleksandroviç Fadeyev (1901-1956)

Aleksandr Fadeyev, Rus ve Sovyet yazar, gazeteci ve savaş muhabiridir. Aynı zamanda kurucularından biri olduğu SSCB Yazarlar Birliği'nin başkanıdır. Yazar, 1937 yılından 1956'ya kadar Peredelkino'nun Vişnevski Sokağı'ndaki 4 numaralı yazlıkta yaşar (Nilin, 2015, s. 4). Çocukluğunu yazarlar kasabasında geçiren yazar Aleksandr Nilin, *Peredelkino İstasyonu: Çitlerin Üzerinden (Станция Перedelkino: поверх заборов)* adlı anı kitabında Fadeyev ile yaşadığı hatıralarından şu sözlerle bahseder:

Fadeyev, *Genç Muhafız'ı (Молодая гвардия)* okumak için bize geldi. Hatırlıyorum, yazarların kısa süre önce yazdıkları sayfaları dinleyenlere ihtiyaçları vardı. Aleksandr Aleksandroviç'in yeni kitabını başka evlerde de okuduğunu düşünüyorum, ancak o günlerde kış olduğundan yazlıklarda çok az insan kalıyordu; Katayev ailesi ve yalnız yaşayan Fadeyev dışında kimseyi hatırlamıyorum (Nilin, 2015, s. 7).

Vişnevski Geçidi'ndeki 3 numaralı yazlık sakinlerinin kaderi genellikle trajik bir sonla biter. İlk olarak 1935 yılında buraya yerleşen yazar Vladimir Zazubrin, 1937'de tutuklanır ve aynı yıl kurşuna dizilir. Tıpkı Zazubrin gibi 3 numaralı yazlığın bir sonraki sakini Aleksandr Fadeyev'in yaşamı da 13 Mayıs 1956 tarihinde intiharla sonuçlanır (Avçenko, 2017, s. 310). 1939 yılından beri Komünist Parti Merkez Komitesi üyesi olan yazarın gerçek ölüm sebebi üzerine tartışmalar sürerken ardında bıraktığı intihar mektubu, XX. yüzyılın bilmecesi olmaya devam eder (Basinski).

2.7. Nikolay Alekseyeviç Zabolotski (1903-1958)

Nikolay Zabolotski, Rus ve Sovyet şair, çevirmen, avangart topluluk OBERIU'nun kurucularından biridir. Şair, 2 Eylül 1938 tarihinde devrim karşıtı bir örgüt kurmakla suçlanır ve beş yıllığına toplama kamplarında hapis cezasına çarptırılır, iki ay sonra da Uzak Doğu'ya sürgüne gönderilir. Çukovski, 1939-1940 yıllarında şairin serbest bırakılması için çabalar, fakat gayretleri sonuçsuz kalır. O zamanlar Zabolotski'nin eserleri çok nadir yayımlanır, şiirlerinin bulunduğu dergilere el konulur ve koleksiyonları baskıdan kaldırılır. Buna rağmen şair, sürgündeyken bile yazmaya devam eder. Kazakistan'ın Karağandı şehrinde sürgünde bulunurken eski Slavcadan modern Rusçaya kazandırdığı ünlü *İgor Alayı Destanı (Слово о полку Игореве, 1938-1946)* üzerinde çalışır (Kul'tura RF, Zabolotski).

Tutuklanmasının üzerinden beş yıl geçen Zabolotski Mayıs 1943'te serbest bırakılır, Moskova'ya gelmesine ancak 1946 yılında izin verilir (Loşçilov, 2010, s. 20). Başkentte kalacak yeri olmayan şair, Moskova'da evinde kaldığı yazar İrakli Andronikov ile birlikte Peredelkino'ya gelir. Daveti üzerine Vasili İlyenkov'un yazlığına yerleşir (Bikov, 2007, s. 663-664). Zabolotski, İrina Tomaşevskaya'ya yazdığı 8 Ağustos 1946 tarihli mektubunda, "Peredelkino'yu gerçekten seviyorum. Burada iyi çalışılıyor ve güzel Moskova doğası ruhumu sakinleştiriyor. Şehre olabildiğince az gitmeye çalışıyorum, ama bu her zaman mümkün olmuyor" der (Loşçilov, 2010,

s. 379). Kamptan döndüğü ilk zamanlar şiirle uğraşmayacağına kanaat getiren şair, kendini çeviriye adar. Gürcüce ve Özbekçeden Rusçaya birçok şiir çevirir, Hidas Antal'ın poemasını Macarcadan tercüme eder ve bu çalışmasını 1947 yılında *Ogonyok* dergisinde yayımlar. *Oktyabr'* dergisinin editör kurulu üyesi olan Vasili İlyenkov, Zabolotski'nin sürgün yıllarında çevirmeye başladığı Peredelkino'dayken tamamladığı *İgor Alayı Destanı* eserinin yayımlanmasına da yardımcı olur. Çeviri, *Oktyabr'* dergisinin 10. sayısında yayımlanır (Loşçilov, 2010, s. 367).

Çam ağaçları, tarlaları, nehri ve sessizliğiyle Peredelkino'nun güzel doğası, kamptan dönen şairin ruhuna şifa olur. Zabolotski doğayla iç içe olan bu yazarlar kasabasında şiir çalışmalarına geri döner. Entelektüel şiirin (интеллектуальная поэзия)⁸ temsilcilerinden biri olan şair, evren hakkında yeniden düşünmeye başlar ve şiirlerinde bu felsefi düşüncelere yer verir (Gosudarstvennyy literaturnyy muzey). Uzun bir aradan sonra, 16 Nisan 1946 tarihinde, günün ilk saatlerindeki Peredelkino'yu betimlediği *Sabah (Утро)* adlı şiirini yazar:

Horoz ötüyor, gün ağarıyor, geldi zamanı!
Ayaklarımın altında gümüş bir dağ var ormanda.
Orada bulunur kara ağaç taburları,
Orada namlular gibi akçaağaçlar, mızrak gibi Noel ağaçları,

Kökleri menteşe, budakları kiriş gibi,
Rüzgârlar okşar onları, üzerlerinde gök cisimleri
Orada ıslak meşe üzerinde sallanarak ağaçkakanlar,
Sabahleyin kendi baltasıyla kesip oyarlar. (1965, s. 103-104)

1946 yazının başında Vasili İlyenkov'un Peredelkino'daki yazlığına yerleşen Zabolotski'nin, evin ikinci katında çalışmak için ayrı, küçük ve sessiz bir odası vardır. Bu odanın penceresi bir huş korusuna bakar. Sabahın erken saatlerinden itibaren kuru, kuş sesleriyle dolar. Şair, *Bir Huş Korusunda (В этой роще березовой)* adlı şiirinde yine kasabanın sabah tasvirine yer verir (Zabolotskaya, 1984, s. 253-254). Kamp hayatından sonra Peredelkino'ya sığınan Zabolotski, artık "acıdan ve sıkıntıdan uzaktadır":

Bu huş korusunda,
Acı ve sıkıntılardan uzakta,
Sönmeyen pembe sabah ışığının
Dalgalandığı yerde. (1965, s. 109)

1947 ve 1948 kışında ise Zabolotski ailesi, Veniamin Kaverin'in Gorki Sokağı'nda bulunan 15 numaralı yazlığında yaşar (Zabolotskaya, 1984, s. 290). Ekim 1947 yılında şair, hem doğanın ikiliği fikrini hem de onun manevi ve ahlâkî başlangıcının kişileştirilmesini birleştiren *Uyum Aramıyorum Doğada (Я не ищу гармонии в природе)* adlı şiirini, aynı zamanda insan yaratılışı üzerinden doğayı canlandırma fikrini yansıtan *Orman Gölü (Лесное озеро)* şiirini yazar (Ozerov, 1994, s. 15). 1946 ve 1948 yıllarında doğa felsefesini konu alan bir dizi şiir daha kaleme alır. Nitekim bu yıllar Zabolotski'nin şiir sanatının yeniden doğuş dönemi kabul edilir.

⁸ Entelektüel şiir (интеллектуальная поэзия); entelektüel şiirsel bilinçle üzerinde yoğunlaşılacak düşüncenin yaratıcı potansiyelini gösterir, çünkü entelektüel düşüncüyü varoluş olarak deneyimler (Plehanova, 2016, s. 163). Rus edebiyatındaki temsilcileri arasında İosif Brodski, Genrih Sapgir, Dmitri Prigov gibi şairler bulunur.

2.8. Arseni Aleksandroviç Tarkovski (1907-1989)

Ünlü film yönetmeni Andrey Tarkovski'nin babası olan Arseni Tarkovski şair ve doğu dilleri çevirmenidir. Şairin Peredelkino ile bağlantısı 1940'lı yıllarda başlar. Bir süredir II. Dünya Savaşı'nda cephede mücadele eden Arseni Tarkovski'ye savaştaki kahramanlıklarından dolayı Kızıl Yıldız Nişanı ve uzun süredir beklediği askerlik izni verilir. Bunun üzerine şair, 3 Ekim 1943 tarihinde eşini ve çocuklarını görmek için kısa süreliğine Peredelkino'ya gider (Tarkovskaya, 2014, s. 65). Andrey Tarkovski'nin ünlü *Ауна (Зеркало)* filminde de böyle bir sahne bulunur. Cepheden evine gelen bir baba, sık ağaçlarla çevrili büyük bir ahşap evin yakınında oynayan çocuklarına seslenir ve onlara sarılır (Tarkovski, 1974). Filmde, senaryosunun yazarlarından biri olan Arseni Tarkovski'nin seslendirdiği şiirlere de yer verilir.

Şairin kasabada kendi yazlığı yoktur. 1944 yılının yazından itibaren Peredelkino'daki Sanat Evi'nde yaşamaya başlar (Tarkovskaya, 1999, s. 339). Rus-Sovyet yazar ve edebiyat eleştirmeni Aleksandr Deyç, Tarkovski ile olan bir anısını şöyle aktarır: "Olga Grudtsova ve Liza Metelskaya (aktris, aktör Osip Abdulov'un dul eşi) ile Tarkovskileri ziyaret ettim. Arseni Aleksandroviç şaka yapsa da Peredelkino hayatından komik olaylar anlatsa da dış görünüşünde bir tür endişe vardı. Sanat Evi'nde nasıl yaşadığını sorduğumda, "Bir ev var, yaratıcılık yok. Perdenin hiç kapanmadığı bir sahnedeyim sanki. Hoş bir duygu değil..." diye cevap verdi" (1999, s. 30).

Arseni Tarkovski 27 Mayıs 1989 tarihinde vefat eder. 1 Haziran'da Moskova Merkez Yazarlar Evi'ndeki (Центральный дом литераторов) sivil anma töreninden ve Tanrı'nın Değişim Tapınağı'ndaki (Храм Спаса Преображения Господня) cenaze töreninden sonra Peredelkino Mezarlığı'na defnedilir (Tarkovskaya, 1999, s. 343).

2.9. Konstantin Mihayloviç Simonov (1915-1979)

Rus-Sovyet şiir, nesir ve oyun yazarı, senarist, gazeteci ve savaş muhabiri Konstantin Simonov, cephedeki ilk görevinden sonra, 1941 yılının temmuz ayında Moskova'ya gelir. Cephe, Sovyet birliklerinin ilk büyük yenilgisine bizzat şahit olur, savaş seferberliğinden kaynaklanan karmaşayı deneyimler. *İzvestiya'*dan *Krasnaya Zvezda* gazetesine geçene kadar iki gün geçirmesi gerekmektedir. Bunun üzerine babasının arkadaşı olan yazar Lev Kassil, ona Peredelkino'nun Serafimoviç Sokağı'nda bulunan 7 numaralı yazlığında kalmasını teklif eder. Burada kaldığı esnada tarihler 28 Temmuz 1941'i gösterirken şair, Sovyet tiyatro ve sinema oyuncusu Valentina Serova'ya ithaf ettiği *Bekle Beni* şiirini yazar (Kul'tura RF, *Simonov*): "1941 yılı sonbaharında kısa süreliğine cepheden geldim ve Peredelkino'daki bütün bir günü Kassil'i ziyaret ederek geçirdim. Tam da o sırada *Bekle Beni* şiirini yazdım. Nedense buna şaşırdığımı hatırlıyorum" (Laskin, 1984, s. 183-184). Simonov, II. Dünya Savaşı döneminin en ünlü şiiri olan *Bekle Beni*'yi yazdığı günü şu sözlerle anlatır: "Geceyi Lev Kassil'in Peredelkino'daki yazlığında geçirdim ve sabah orada kaldım, hiçbir yere gitmedim. Bütün gün yazlıkta tek başıma oturdum ve şiir yazdım. Etrafta uzun çam ağaçları, bir sürü çilek, uzun otlar vardı. Sıcak bir yaz günüydü ve kasabada sessizlik hâkimdi. Birkaç saatliğine dünyada bir savaş olduğunu bile unutmak istedim" (Titorenko). Simonov, *Bekle Beni*'yi arkadaşlarına ve askerlere okur. Şiir, o kadar beğenilir ki gittikçe ünlenir ve sonunda II. Dünya Savaşı zaferinin sembollerinden birine dönüşür.

2.10. Yevgeni Aleksandroviç Yevtuşenko (1932-2017)

Yevgeni Yevtuşenko, çağdaş Rus şair, nesir yazarı, yönetmen, senarist, aktör ve fotoğraf sanatçısıdır. Bella Ahmadulina, Andrey Voznesenski, Robert Rojdestvenski gibi “altmışlılar kuşağı şairleri”⁹ ile birlikte Politeknik Müzesi’nde şiirlerini okurken dinleyicilerin hayranlığını kazanır ve zamanla “Buzların Çözülmesi” (Оттепель)¹⁰ dönemindeki Sovyet aydın sınıfının idolü olur (Saverkin).

Şair, 1968 tarihli *Peredelkino* adlı şiirinde, yaşadığı yerin ve orada ikamet eden yazarların varlığının kendisine güç verdiğini vurgular. Ayrıca Kaverin, Slutski, Katayev, Mandelştam, Şelyakov ile Çukovski gibi yazarların tasvirlerine ve edebî çalışmalarına atıfta bulunur. Yazar Veniamin Kaverin’in ayak seslerini ve bastonunun tıkırtısını duyar duymaz kendisini daha fazla güvende hissettiğinden bahseder. Şair Boris Slutski’nin, şiirlerini yazarken çıkardığı kalem gıcirtısıyla ve dışarıdan tipi sesi gelirken pencere kenarında savaş haberlerini dinleyişiyle zihnine kazındığını, masasının üzerinde Mandelştam’dan alıntılar bulunduğunu, kasabanın ihtiyar delikanlısı Korney Çukovski’nin bir polisin motosikleti üzerinde kendisini ziyarete geldiğini belirtir. Şiirde kasabadaki edebî çevresini çeşitli yönleriyle betimleyen Yevtuşenko, XX. yüzyılda insanlara, özellikle de yazarlara daha fazla sorumluluk düştüğünü şu sözlerle vurgular:

Ve güçlü, sorumlu olmalı,
Her zaman göreve hazır olmalı
Tüm insanlar ve özellikle yazarlar,
Yirminci yüzyılda uzun yaşamak zorundalar. (Arzamas)

Şairin *Peredelkino*’daki yakın arkadaşlarından biri de Nazım Hikmet’tir. Dostlukları o kadar kuvvetlidir ki Yevtuşenko, 1967 yılında *Hikmet’in Yüreği* (Сердце Хикмета) adlı bir şiir kaleme alır. Nazım Hikmet sürgün yıllarında Sovyet Rusya’ya sığınmıştır. 1951 yılında *Peredelkino*’ya gelen Türk şaire Sanat Evi’nde bir daire ve araba tahsis edilir. Yazarlar kasabasında ve Moskova’da kurduğu edebî çevresi ve katıldığı toplantılar neticesinde şair, Rus fütürizminden ve konstrüktivizminden etkilenir. 3 Haziran 1963 tarihindeki ölümünden kısa bir süre sonra Nazım Hikmet’in Edebî Mirası Komisyonu (Комиссия по литературному наследию Назыма Хикмета) kurulur. Komisyonun başkanı, kendisine her türlü yardım ve destekte bulunan şairin yakın arkadaşı Konstantin Simonov, sekreteri ise Akper Babayev olur. Komisyonunda Nazım Hikmet’in şiir sanatının etkisinde kalan, şairle yakından ilgili olan kişiler de yer alır. Bunların arasında

⁹ *Altmışlılar kuşağı yazarları* (шестидесятники); Genellikle edebiyat, sanat ve bilim alanlarında faaliyet gösteren, siyasî ve estetik görüşleri büyük ölçüde Sovyetler Birliği Komünist Partisi’nin 20. Kongresi, Stalinizasyon süreçleri ve 1950’li yılların ortasından 1960’ların ortasına kadar süren “Buzların çözülmesi” adı verilen kısmi demokratikleşme döneminden etkilenen devrim sonrası döneme ait kişilerdir. Bunlar arasında Bella Ahmadulina, Andrey Voznesenski, Vladimir Vısotski, Yevgeni Yevtuşenko, Bulat Okucava, Robert Rojdestvenski, İosif Brodski gibi şairler; Vasili Aksyonov, Andrey Bitov, Sergey Dovlatov, Fazıl İskender, Yuri Trifonov, Arkadi ve Boris Strugatski gibi yazarlar bulunur (Bol’şaya Rossiyskaya entsiklopediya).

¹⁰ *Buzların çözülmesi* (1953-1964); “1953’te Stalin’in ölmesiyle Sovyetler Birliği tarihinde bir dönem kapanır. Ülkenin ekonomisinde, siyasal ve toplumsal hayatında bazı önemli değişimler meydana gelir. “Buzların Çözülmesi” olarak bilinen ve nispeten kısa süreli olan bu dönemde yaşanan önemli gelişmeler şunlardır: Stalin dönemindeki kovuşturmaların ilk defa resmî olarak dile getirilmesi ve yerilmesi; öldürülen ve sürgün edilenlerin en azından bir kısmının aklanması, hayatta olanlarının serbest bırakılması; kovuşturma organlarının yeniden yapılandırılarak Stalin tarzı terör uygulamalarının tekrar yaşanmaması için önlemler alınması; ifade özgürlüğü bakımından nispeten ılımlı bir ortamın oluşmasıdır” (Şahin, 2018, s. 44-45).

Yevgeni Yevtuşenko, Robert Rojdestvenski, Bella Ahmadulina gibi altmışlılar kuşağı şairleri de bulunur. Bahsi geçen şairler, Nazım Hikmet ile birlikte açık havada yürüyüş yapmak, edebiyattan bahsetmek ve onunla sohbet etmek için sık sık Sanat Evi'ne uğrarlar. Bazen de Nazım Hikmet, Sovyet yazarları Sanat Evi'ndeki odasına davet eder (Handjanbekova).

Yevtuşenko, 2010 yılında kendisini yetiştiren insanlara şükran ifadesi olarak Rusya Federasyonu'na bir sanat müzesi hediye eder. "Ye. Yevtuşenko Müze-Galerisi" («Музей-галерея Е. Евтушенко»), Çağdaş Rusya Tarihi Devlet Merkez Müzesi'nin bir şubesi olarak 17 Temmuz 2010 tarihinde açılır. Açılış, Yevtuşenko'nun yurtdışı seyahatleri sırasında çektiği fotoğraflarını sergilediği yazlığında gerçekleşir (Yevtuşenko). Yevtuşenko'nun tüm gezi ve seyahatlerinde topladığı çeşitli üslup ve akımlara ait resim, grafik, heykel koleksiyonları, uzun yıllar süren sanat arayışlarının bir sonucudur.

Resim 10: Yevgeni Yevtuşenko'nun Sanat Galerisi

2015 yılında, Vasili Aksyonov'un altmışlılar kuşağı şairlerini konu aldığı *Gizemli Tutku* (Таинственная страсть, 2008-2009) adlı otobiyografik romanından uyarlanan aynı adlı bir dizi yayınlanır. Dizinin oyuncularına farklı isimler verilse de bunlar, kolayca tahmin edilebilen ve herkesin çok iyi bildiği gerçek kişilerdir. Dizi, Peredelkino'da yaşayan Robert Rojdestvenski, Yevgeni Yevtuşenko, Andrey Voznesenski, Bulat Okucava, Bella Ahmadulina, Vladimir Vısotski, Vasili Aksyonov gibi yazarları konu alır. Bu insanların nasıl yaşadıklarını, yetkililere direndiklerini veya boyun eğdiklerini, sevildiklerini, ihanete uğradıklarını, inandıklarını ve ne olursa olsun yazmaya devam ettiklerini anlatır. Şair Yan Tuşinski'nin Yevtuşenko olduğu kolaylıkla tahmin edilir (Kinopoisk). Yevtuşenko, *Komsomol'skaya Pravda* gazetesine verdiği röportajda dizi

hakkındaki izlenimlerini paylaşır. Dizinin ilk bölümlerini onaylasa da Pasternak'ın sınır dışı edilmesi için temyiz başvurusunu imzalamakla anılmasını "Düşmanlarım bile asla bana bunu atfetmezdi" diyerek sert bir şekilde eleştirir (Komsomol'skaya pravda). Şair, 1991'den beri ailesiyle birlikte yaşadığı Amerika'nın Tulsa (Oklahoma) şehrinde 1 Nisan 2017 tarihinde 85 yaşında iken vefat eder. Son vasiyeti üzerine Peredelkino Mezarlığı'nda Boris Pasternak'ın mezarının yanına gömülür (Saverkin).

2.11. Bella Ahmadullina (1937-2010)

Tatar ve İtalyan asıllı Bella Ahmadulina, Sovyet-Rus şair, yazar ve çevirmen olarak tanınır. Altmışlılar kuşağı şairi olan Ahmadulina, 1955-1958 yılları arasında Yevgeni Yevtuşenko ile üç yıl evli kalır. Peredelkino Dovjenko Sokağı'nda yaşar. Birçok yazar için kasabadaki yazlıklar gerçek bir çalışma odası hâline gelir. Şairin evinde sadece komşuları değil, aynı zamanda o zamanın tüm yaratıcı avangartları da toplanır. Vladimir Vısotski, Maya Plisetskaya gibi şairler, ayrıca yabancı yazarlar ve gazeteciler Ahmadulina'yı ziyaret eder (Mel).

Resim 11: Bella Ahmadulina'nın Evi

Peredelkino, şairin yaşamında ve yazın sanatında önemli bir yere sahiptir. Örneğin, *Ev ve Orman* (Дом и лес) adlı şiirinde kasabayı ne kadar sevdiğinden şu sözlerle bahseder:

Seviyorum buraya geri dönmeyi
Sevecenlikle ve kederle kutlamayı
İkimizin de hayatta olduğu harika o ânı:

Ben bir süreliğine, orman sonsuza dek süreceğim. (1977, s. 4)

Ahmadulina'nın *Yazlık Romanı* (Дачный роман, 1973) adlı otobiyografik poemasında ise Peredelkino, sadece olayların geçtiği mekân konumundadır. Eserde, yazlıkta yaşayan bir kadının gözünden komşuları olan iki kardeşin arasındaki güçlü bağ ve erkek kardeşe duyduğu duygusal yakınlık anlatılır. Poemanın prototipleri Sovyet ve Amerikan yazar Vladimir Papernıy ve onun kız kardeşi Tatyana Papernaya'dır. 1970'li yılların başında Papernıy ve kız kardeşi, Peredelkino'da Ahmadulina'nın yazlığının yanında bulunan Pavel Luknitski'nin yazlığını kiralarlar. Ahmadulina'nın evinde telefon yoktur, bu yüzden günde birkaç kez telefon etmek için Papernıylara gider. Bunun sonucunda aralarında bir arkadaşlık doğar. Bir yıl sonra yazlığın gerçek sahibi olan SSCB Edebiyat Fonu, konutu Luknitski'den alır. Bunun sonucunda Papernıylar taşınmak zorunda kalır (Papernıy).

Ahmadulina, 27 Ekim 1996 tarihinde yazdığı *Şehre Yolculuk* (Поездка в город) adlı şiirinde şehre gitmeyi planladığını ancak kendisini kitaplara ve Peredelkino doğasının güzelliğine kaptırdığını ifade eder. Şehirdeki yaşamı ve doğanın güzelliklerini anlattığı şiirin ana teması

insanın özgürlük ve mutluluk arayışıdır. Şaire göre mutluluk doğanın içindedir. O ve arkadaşları için başkent Moskova değil, Peredelkino'dur:

Biz Miçurinetsliyiz,

Bahçıvanın yaprakları dumana dönüştürdüğü yerdeniz.

Peredelkino başkenttir bizler için.

Orada halk daha mutluluk sarhoşu ve renkli... (Ahmadulina, 1997b, s. 301)

Son yıllarında kocası Boris Messerer ile yazarlar kasabasında yaşayan Ahmadulina glokom hastalığına yakalanır. Hemen hemen hiçbir şey görmediği için her şeyi elleriyle yoklayarak yaşar. Bunun sonucunda artık bağımsız hareket edemez ve şiir yazmayı bırakır. 29 Kasım 2010 tarihinde yetmiş dört yaşındayken vefat eder ve Moskova'daki Novodeviçi Mezarlığı'na gömülür (Mel'nikov).

2.12. Bulat Şalvoviç Okucava (1924-1997)

Gürcü-Ermeni kökenli Bulat Okucava, Sovyet-Rus şair, yazar ve dramaturgdur. Yazdığı şiirlerini besteleyen ve onları gitarıyla icra eden bir sanatçıdır. Aynı zamanda Sovyet geleneksel pop şarkısı (эстрадная песня), ozan şarkısı (авторская/бардовская песня) ve rock müziğinin (рок-музыка) önde gelen temsilcilerinden biridir. Bulat Okucava'nın Peredelkino hayatı, 1987 yazında SSCB Yazarlar Birliği'nden küçük bir yazlık ev kiraladığında başlar. Etrafı, Bella Ahmadulina, Yevgeni Yevtuşenko, Fazıl İskender, Anatoli Rıbakov ve Vyaçeslav İvanov gibi edebî yurttaşları ile çevrilidir. Hayatının son on yılını Peredelkino'nun Dovjenko Sokağı'ndaki 11 numaralı yazlıkta geçirir (Riamo, 2013). Kasabadaki evinde, şiir ile nesir türünde çeşitli eserler kaleme alır, ziyaretçilerini kabul eder ve dostça toplantılar düzenler (Livejournal). Kendisi için çok değerli olan kitaplar ve fotoğraflarla dolu derme çatma ofisinde, dokunaklı geç dönem şiirlerini,

Resim 12: Bulat Okucava Evi Müzesi

hüzünlü ve komik hikâyeleri ile Booker Ödülü'ne layık görülen son otobiyografik romanı *Kaldırılan Tiyatro'yu* (Упразднённый театр, 1993) kaleme alır (Kul'tura RF, *Posyolok*).

Okucava'nın bazı şiirlerinde Peredelkino, huzur veren doğasıyla öne çıkar. Örneğin, şairin *Ayrı Bir Yerde Olması Hoşuma Gidiyor* (Мне нравится то, что в отдельном, 1991) adlı şiirinde Okucava, basit ve sade bir yaşamı tercih ettiğini, küçük kontrplak bir evde huzur içinde yaşadığını ve doğanın sunduğu olanaklardan keyif aldığını dile getirir:

İşte Moskova'nın dışında yaşıyorum,
 Bu karla kaplı cennette,
 Sağlığımı güçlendirerek
 Ve ruhumu dinginleştirerek.
 Bana komik geliyor yerme ve kötüleme,
 Tatlı sözler de
 Tek duyduğum kalbimin atışları
 Bir de kuş aryaları. (2001, s. 461)

Moskova Dolaylarının Fantezisi (Подмосковная фантазия, 1990-1991) adlı şiirinde ise Okucava, Peredelkino üzerinde dolaşan bir kuzgunu anlatır, siyah gagasını ve gözlerini betimler. Kuzgunu, bir tür kâhin, çevresindeki olayları önceden tahmin edebilen ve geleceği bilen bir varlık olarak tasvir eder. Peredelkino, sembolik olarak şairin yaşadığı dünyayı temsil eder ve kuzgun ile birlikte şiirin atmosferine mistik bir dokunuş katar:

Peredelkino üzerindeki kuzgun yırtıyor kara gırtlığını,
 Dönüp duruyor başımın üzerinde bir şarkı gibi
 Diyemem onun buruşmuş ve gamlı ağzına "gaga" ...
 Benzeyen vecd hâlindeki bir kâhinin ağzına. (2001, s. 488-489)

Şiirdeki ana tema, şair ve kuzgun arasındaki karşılaştırmadır. Şair, kuzgunun kehanette bulunma kabiliyetine hayranlık duyar. Lirik kahraman ile kuzgun arasındaki güç ilişkisi başlangıçta kahraman lehine gibi görünmez. Kuzgun bir kâhinken o sadece bir şairdir. Kuzgun gökyüzünde hüküm sürerken, şair yeryüzünde yaşar. Şiirin sonunda antitez, beklenmedik ve paradoksal bir şekilde kahramanın lehine çözülür:

Peredelkino üzerindeki kuzgun kara boğazını yırtıyor,
 Sanki istemeden de olsa bana bir şeyler kehanet ediyor,
 Tonlamasına bakılırsa, her şeyi önceden biliyor...
 Ama burada benim orman kâhinine karşı üstünlüğüm yatıyor. (2001, s. 488-489)

Okucava, şiirin son kıtasında, şairin sıradanlığını ve sınırlı varlığını, kuzgunun bilgeliğine ve kehanetlerine karşı bir üstünlük olarak sunar. Böylece şiirde bir paradoks yaratır; kuzgun geleceği tahmin etmesiyle bilge bir varlık olmasına rağmen insanın yaşadığı anın ve sıradanlığın özünde de gizli bir bilgelik olduğunu iddia eder.

1991 yılında kalp ameliyatı geçiren Okucava, Fransa'ya yaptığı bir gezi sırasında 12 Haziran 1997 tarihinde Paris'in güneybatı banliyölerinde bulunan bir komün olan Clamart yakınlarındaki bir askerî hastanede grip hastalığı sonrası yaşadığı komplikasyonlar sonucu ölür. Yazarın ölümünden bir yıl sonra, 1998 yılında, hayranları ve arkadaşları Vyaçeslav İvanov, Yuri Karyakin, Dmitri Lihaçov, Bella Ahmadulina'nın çabaları sayesinde Bulat Okucava Evi Müzesi açılır (Peredelkino). Ekim 1999'da müze, Federal Devlet Anıt Müzesi olarak tanınır. Günümüzde müzenin bahçesinde her yaz "Bulat Cumartesi" («Булатовы субботы») adı verilen haftalık toplantılar ve konserler düzenlenmektedir. Aynı zamanda şairin *Bulat Cumartesi* ve *Beklenmedik Buluşmalar* (Неожиданные встречи) şiir serisinden halka açık dersler ile şiir dinletileri verilmektedir (Kul'tura RF, *Posyolok*).

2.13. Yuri Mihayloviç Polyakov (1954)

Şiir, nesir, oyun ve senaryo yazarı, film yönetmeni Yuri Polyakov, aynı zamanda *Literaturnaya Gazeta* gazetesinin baş editörüdür. Zamanın güncel meselelerine hitap ettiği için yazar Sergey Mihalkov tarafından “yaşayan son Sovyet klasiği” olarak adlandırılır (Gribkova). Sık sık basına verdiği röportajlarıyla tanınan Polyakov’un çalışmaları, son birkaç nesil Rus tarafından iyi bilinir. Oyunları tiyatrolarda başarıyla sahnelenirken, senaryolarına filmler çekilir. Yazar, yirmi yılı aşkın bir süredir Peredelkino’da ailesiyle birlikte yaşamaktadır (Rayevskaya, *Polyakov*). Polyakov, kasabaya yerleşme hikâyesini, gazeteci Olga Şablinskaya’ya verdiği 14 Mart 2021 tarihli röportajında şu sözlerle anlatır:

Peredelkino Sanat Evi’ne ilk kez 1979 kışında geldiğimi hatırlıyorum, neredeyse şimdiki kadar karlı ve soğuktu. Kayak yapmaya koştum ve *Terhisten Yüz Gün Önce (Сто дней до приказа)* adlı hikâyemi yazmayı bitirdim. O zamandan beri, her yıl, genellikle kışın, Sanat Evi’ni ziyaret ederim. 1997’de Edebiyat Fonu, bana bir zamanlar cephede bulunan yazarlar olan Mihail Lukonin ve Vladislav Ozerov’un yaşadığı yanmış bir kulübeyi küllerinden inşa etmemi teklif ettiğinde memnuniyetle kabul ettim ve tüm paramı bu işe yatırdım. 2001 yılından beri ailemle devamlı olarak Dovjenko Sokağı’nda yaşıyorum (Şablinskaya).

6 Temmuz 2022 tarihinde gazeteci Yelena Gribkova’nın kendisi ile yaptığı röportajda “Çok genç bir yazarken buraya dinlenmek ve çalışmak için daktilo ile geldiğinizi, başka birinin yanmış kulübesinin yerine kendi evinizi inşa ettiğinizde ise bu yere âşık olduğunuzu okudum. Doğru mu?” sorusuna Polyakov onaylayarak cevap verir:

Evet, doğru. Ben genç bir yazarken daktilomla buraya dinlenmeye ve çalışmaya geldiğimde bu yere âşık oldum. Daha sonra başkasının yanmış yazlığının yerine kendi evimizi inşa ettik... Her şey böyle oldu. Peredelkino’ya oldukça sık geliyor, çalışıyor ve eğlenceli zaman geçiriyordum. Her gün evimin yakınındaki Lokomotif Spor Kulübü’nün sporcularının kayak antrenmanlarını yaptığı pistte kayak yapıyordum. O zamanlar Sanat Evi hâlâ Rus klasiklerinin, Korney Çukovski, Boris Pasternak ve Vladimir Solouhin’in anılarını koruyordu... (Gribkova)

Gribkova’nın “Peredelkino hiç kitabınızda bir karakter oldu mu?” sorusunu ise Polyakov şu sözlerle yanıtlar:

Evet, *Neşeli Yaşam veya SSCB’de Seks (Веселая жизнь, или Секс в СССР, 2019)* adlı retro romanımda, burası tüm olayların geçtiği yerdir. Eserde, 1970-1980’li yılların ilişkilerini ayrıntılı olarak anlattım. Aslında Peredelkino diğer kitaplarımda da öyle ya da böyle bulunur. Bu yüzden ünlü yazar kasabasının o döneme ait atmosferini yaşamak isteyenlere eserlerimi okuyarak bunu kolayca yapabileceklerini söyleyebilirim (Gribkova).

Yuri Polyakov, 1997 yılında kaleme aldığı *Sütte Pişirilen Oğlak (Козленок в молоке)* romanı da aynı şekilde yazarlar kasabasında geçer. Eserin adı oldukça satiriktir. Polyakov, eserin *Sütte Oğlağı Nasıl Pişirdim (Как я варил «Козленка в Молоке)* başlıklı ön söz bölümünde romanın adının çıkış noktasını şu sözlerle ifade eder:

Hayatımızda son derece tehlikeli bir sınırı aşmış durumdayız. Romanın adı da buradan geliyor. Bir oğlağı annesinin sütünde pişirme yasağı, eski Musa kanunlarından kalma bir tabudur. Bu buyruğun birçok tarihî ve etnografik açıklaması bulunur, ancak her eski bilgeliliğin yorumlanmaya açık bir özelliği vardır. Peki, doğayla mücadeleye girdiğimizde,

oğlağı annesinin sütünde pişirmiyor muyuz? Peki, Rus halkını önce sopa sosyalizmine atmak, sonra da bu yaşam biçimini yumuşatıp kendilerine uyarladıklarında, onları aynı sopayla vahşi kapitalizme sürüklemek, oğlağı annesinin sütünde pişirmek anlamına gelmez mi? “Kültürün aktörü, ‘düşenlere merhamet göstermek’ yerine ‘reformlar’ altında ezilen kesimi kast ederek ‘sürünün üstüne basmak’ çağrısında bulunuyorsa, o zaman annesinin sütünde oğlağı pişirmiş olmuyor mu? (Polyakov, 2008, s. 3)

Sütte Pişirilen Oğlak, yarı okuma yazma bilen bir köylünün nasıl kolayca parlak bir bohem avangart yazara dönüşebileceğini anlatan esprili bir hiciv romanıdır (Polyakov, 2008, s. 1). Eserde Stalin’in ünlü “Kasabanın adı Peredelkino değil de Perepiskino olsaydı daha iyi olurdu” ifadesine gönderme yapılır. Tüm romanda kasaba Perepiskino adıyla geçer. Yeşil ormanlarla çevrili doğası tasvir edilir:

Vitka ile Perepiskino istasyonunda durduk...Tren hareket etti ve yavaşça hızlanarak Golitsino’ya doğru ilerledi... Otobüsle tabii ki yetişemedik ve yürüyerek gitmeye karar verdik. Otoyol boyunca değil de eski bir çam ormanının içinden dümdüz gidilirse yaklaşık iki kilometrelik bir mesafededir. İğne yapraklı ağaçlarla kaplı keçi yolu, çoğunlukla varisli damarları andıran kökleri ile uzun kalın çam ağaçlarının arasında yükseliyordu...Oradan ne kadar çok geçtim... Gornin’in yazlığına gittim (Polyakov, 2008, s. 106).

Peredelkino, edebî eserlerde her zaman doğa tasviriyle ön plana çıkmaz. Bazen de sorunlarıyla yapıtlarda yer alır. Örneğin, XX. yüzyılın önde gelen nesir yazarlarından olan Mihail Bulgakov’un *Üstat ile Margarita (Macmep u Mapzapuma, 1967)* adlı romanında yazarlar kasabasına gönderme yapılır. Pereliginio takma adıyla geçen kasabada konut sorunu yaşanmaktadır: “2 numaralı odanın kapısında anlaşılması güç bir yazı vardı: “Bir Günlük Yaratıcılık tatili. M. V. Podlojnaya’ya Başvurun.” Bir sonraki kapıda kısa ama iyice anlaşılmaz bir yazı vardı: “Pereliginio”... Daha aşağıda, kapıcı odasında başlayan uzun bir kuyruğun en ucunda, çevresine her saniye bir kalabalığın yığıldığı kapının üzerinde de şu yazı vardı: “Konut Sorunu”” (Bulgakov, Çev. Gürses, 2012, s. 63). Gazeteci Natalya İvanova’nın 30.12.2014 tarihinde Polyakov ile yaptığı röportaj sırasında “Peredelkino şimdi Bulgakov’un tarif ettiği köyle aynı mı?” sorusuna karşılık olarak yazar şu sözleri sarf eder:

Genel olarak, evet, aynı. Başlangıçta bir kooperatif olarak ortaya çıktı. İlk sakinleri olan Pilnyak, Babel ve diğerleri orada kooperatif evleri inşa ettiler. Daha sonra devlet bu evleri restore etti ve yazlıkları özel hizmetlere sahip olan yazarlara kiraladı. Bugün parselleri hâlâ yazarlara ait, fakat 1940’lı yıllarda inşa edilen binalar oldukça eskidi. Yazarlar artık çok az kazanıyor, eski evlerinin tadilatını yapma imkânları yok, ayrıca edebiyat fonlarında dolandırıcılar çalışıyor ve tüm parayı onlar alıyor. Yine de Ahmatova’nın bir kulübede, komşum şair Tarasova’nın ise bir garajda yaşadığını düşünürsek, o zaman her şey o kadar da korkutucu değil (İvanova).

Yuri Polyakov’un söylemlerine göre kasabanın edebî çehresini kazandığı ilk zamanlarından beri yazarlar çeşitli maddi zorluklarla savaşılmaktadır. Günümüzde Polyakov, hâlen yazarlar kasabasında ikamet etmektedir.

Kasabada sadece yazlığı olan yazarlar ikamet etmez. Peredelkino’da konutu olmayan yazarlar Sanat Evi’nde (Дом творчества) kalır. Sovyet edebiyatının yaratıcılık merkezlerinden biri olan bu ev, inşa edildiği tarihten bu yana birçok yazara ev sahipliği yapmaktadır.

2.14. Sanat Evi

1955 yılında, Peredelkino'nun merkezinde yazarların rahatça çalışabilmeleri için kırk odalı taş bir bina olan Sanat Evi inşa edilir. Dönemin seçkin yazarları, şairleri ve eleştirmenleri burada ikamet eder. Böylece Sanat Evi, kısa süre içerisinde yaratıcı çalışmanın merkezi hâline gelir. Kasaba ise yazlık kompleksinden SSCB'nin kültürel yaşamının gizli başkentine dönüşür. Binanın her odasında büyük bir masa ve minimal mobilya vardır. Odalar o kadar küçüktür ki Arseni Tarkovski, evin odalarından “yerli kalem kutularına dönüyoruz” («Возвращаемся в родные пеналы»)¹¹ diye bahseder. Sonraları ana binaya, içinde sinema ve bilardo bulunan cam bir bina daha eklenir (Titorenko). Çalışmak için Sanat Evi'ne gelen yazarlar burada yoğun bir şekilde edebî eserler kaleme alırlar. Yuri Polyakov, bu durumu “Peredelkino'nun uzun koridorunda yüründüğünde Sanat Evi'nin suni deri kaplı kapılarının arkasından daktiloların tıkırtısı gelir. Kömür keser gibi şiirler yazıyorlar...” sözleriyle betimler (Polyakov, 2020, s. 19). Polyakov, binanın dönemin şartlarında yazarlar için önemli bir ihtiyaç olduğunu vurgular:

Sanat Evi'nde gözlerden uzak, kalem kutusu gibi dar, masası ve kişisel lavabosu olan bir odada yeni bir şey yazdım. Doğrusu, geri kalan olanaklar ortaktı ve uzun bir koridorun sonunda paylaşılıyordu. 1947'de Sovyet yetkilileri, yazarların yetenekleri için bu sığınağı inşa ettiğinde Sanat Evi'miz baş döndürücü bir rahatlık örneği idi, çünkü çoğu vatandaş aşırı kalabalık komün apartmanlarında ve hatta bir odada birkaç kişi kalıyordu. Biz kendimiz, babam, annem, küçük erkek kardeşim ve ben, ortak kullanım alanları için sıraya girerek fabrika yurduunun on iki metrelik odasında uzun süre sıkışık hâlde yaşadık. Zor ve bazen dayanılmazdı (Polyakov, 2020, s. 179).

Resim 13: Sanat Evi

Resim 14: Yazarların Konakladığı Bir Oda

¹¹ Rusçada kişinin evine, öz vatanına dönme isteğini ve sevincini anlatan «возвращаться в родные пенаты» (kendi Penatlarına dönmek/ yuvaya dönmek) şeklinde metaforik bir ifade vardır. Penat, eski Romalıların koruyucu ev tanrısıdır, evi ve aile huzurunu korur (Necatigil, 2017, s. 108). Arseni Tarkovski, «возвращаемся в родные пеналы» cümlesinde “penatı” yerine ona çok benzeyen “penalı” sözcüğünü kullanarak kelime oyunu yapar. Sanat Evi'ndeki odaların küçüklüğünü vurgular.

Sanat Evi, yazarlar kasabasında yaşamış olan bazı şairlerin şiirlerinde kendisine yer bulur. Örneğin, Bella Ahmadulina, *Kar Yağışı* (Снегод, 1956) adlı şiirinde bu binanın isminden eleştirel bir şekilde bahseder. Şaire göre “sanat evi” kelimesi, Sovyet yeni söylemin saçma bir icadıdır:

Başladı kar yağışı
Karanlığın zaferinden önce
Dönüştürdü Peredelkino’yu
Kışın tarifsiz güzelliğine.

Saçma bir mahlas olan “sanat evi”ni
Yadsıyarak levhadan sildi
Dönüştürdü tarlalardan geçen treninin sesini,
Hüzünün dünya çapındaki sesine. (1997a, s. 163)

Sanat evi, Sovyet döneminde Edebiyat Fonu’na aittir. Bu ev, 1990’lu yıllardan 2010’lu yıllara kadar uzunca bir süre bakımsız kalır. Yazarların önceleri yaşadığı harap durumdaki ana bina yurt olarak kullanılır. Bir zamanlar sinema salonu, kütüphane ve yemek odası bulunan Sanat Evi, zamanla orta ölçekli bir restoran hâline gelir ve daha sonra tamamen kapanır. 2020 yılının ağustos ayında ilk kez yeniden açılır. Özerk Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluş’un (Автономная некоммерческая организация) faaliyetleri sayesinde burası bir kez daha canlılık kazanır. Böylece Sanat Evi, tarihî amacına geri döner, kültür ve edebiyat çalışmalarını destekler, yazarlar için fırsatlar sunar, yeni projelerin üretilmesi için bir laboratuvar hâline gelir. Kuruluş, yemek ve konaklama sağlamanın yanı sıra seminerler, ilginç konuşmacılarla toplantılar, okumalar ve geziler düzenler. 2021 yılında Rusya, Beyaz Rusya, Kazakistan, Çek Cumhuriyeti, Brezilya, ABD, Letonya’nın 36 şehrinden 175 yaratıcı meslek temsilcisi (yazarlar, çevirmenler, sanatçılar, müzisyenler, fotoğrafçılar, araştırmacılar, küratörler) burada ikamet eder. Sakinlerin yaşı 23 ila 74 arasındadır. Konutlardaki herhangi bir oda için ortalama rekabet, yer başına 5 ila 20 kişiden oluşur (pro-peredelkino).

Sanat Evi’nde, edebî eserleri konu alan sergilerin yapılmasına önem verilir. Örneğin, 2021’de açılan edebiyat sergisinin teması, Aleksandr Yeremenko’nun 80’li yıllarda “şairlerin kralı” olarak tanınmasına sebep olan *Peredelkino* şiiridir. Sanat Evi, şairin anısına on iki genç sanatçıyı, şiiri yeniden okumaya davet eder. Küratörlerin rehberliğinde sanatçılar, Sanat Evi’nin parkında “Sağdaki Beyaz Orman” («Направо — белый лес») adlı bir anma sergisi düzenlerler. 2022’de açılan “Konduit ve Şvambraniya. Dünyanın Yuvarlak Olduğu Yer” («Конduit и Швамбрания. Место, где земля закругляется») adlı sergi, Lev Kassil’in aynı adlı eserine ithaf edilir (pro-peredelkino). Şimdilerde Sanat Evi ziyaretçilerine açık durumdadır. Odalarında yazarların kendi metinlerini okudukları arşiv kayıtlarını dinlemek mümkündür. Kütüphanesi iyi korunmuş ahşap bir iç mekâna sahiptir. İkinci katında, Visotski, Aksyonov, Okucava ve diğer altmışlılar kuşağı yazarlarının kullandığı bir bilardo masası bulunur. Sanat Evi, yazarlar kasabasının en üretken binasıdır. Peredelkino’da sürekli olarak ikamet eden ya da Nazım Hikmet gibi bir süreliğine yolu yazar kasabasına düşen çok sayıda yazara ev sahipliği yapar. Yaşadıkları dönemde birçok Sovyet yazarı bir araya getirir. Öldüklerinde ise bu yazarlar Peredelkino Mezarlığı’na veya Moskova’daki Novodeviçi Mezarlığı’na defnedilir. Peredelkino Mezarlığı zamanla kasabanın önemli edebiyat noktalarından biri hâline gelir.

2.15. Peredelkino Mezarlığı

Peredelkino Mezarlığı, yerli ve yabancı turistlerin uğrak noktalarından biridir. Buraya, sessiz patikalarda yürümek ve Sovyet yazarların mezarlarını ziyaret etmek için gelirler. Peredelkino Mezarlığı'nın tarihi XVII. yüzyıla dayanır, ancak o zamanlar küçük bir köy mezarlığıdır. Edebiyat kasabasının kurulmasıyla önemli yazarların gömülü olduğu bir mezarlığa dönüşür. Bu nedenle 1960'lı yıllardan beri burası "yazar mezarlığı" («писательское кладбище») olarak ünlenir (Peredelkino-land.ru).

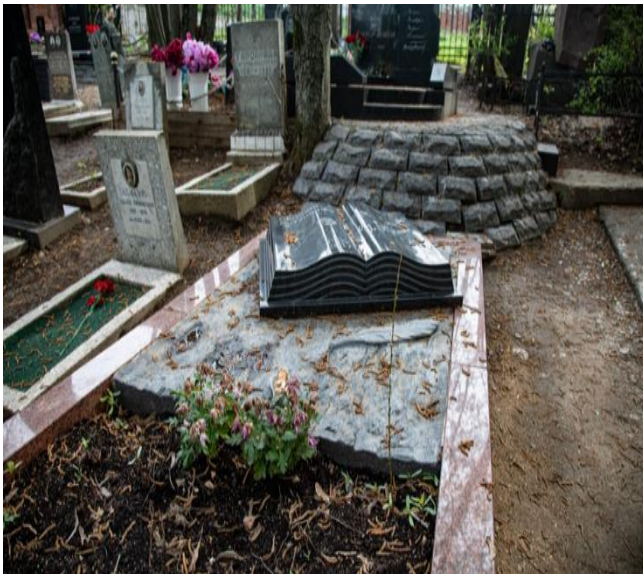
2 Haziran 1960 tarihinde Boris Pasternak Peredelkino Mezarlığı'na gömülür. Mezarının başında bulunan Pasternak anıtı, ünlü heykeltıraş Sarra Lebedeva tarafından yapılır. Şimdilerde yazarın mezarının üzerinde anıtın, Sarra Lebedeva'nın öğrencisi olan heykeltıraş Dmitri Şahovskoy tarafından yapılan bir kopyası durmaktadır (Gusarova). Yaşamı sırasında *Doktor Jivago* eseri nedeniyle yoğun eleştiriye maruz kalan yazarın mezarı, diğer yazarlarla karşılaştırıldığında oldukça sade bir görünüme sahiptir.

Resim 15: Boris Pasternak'ın Mezarı

Resim 16: Pasternak Ailesinin Mezarları

Resim 17: Yevgeni Yevtuşenko'nun Mezarı

Yevtuşenko, vasiyeti üzerine Pasternak'ın mezarının yanına defnedilir. Arseni Tarkovski'nin mezarının yanında, Paris'te gömülen oğlu Andrey Tarkovski'nin külleri için bir yer bırakılmıştır (Yevtuşenko, 1999, s. 475). Aynı zamanda başına bir haç anıtı dikilmiştir. Bahsi geçen yazarlardan başka Korney Çukovski, kızı yazar Lidiya Çukovskaya, Robert Rojdestvenski ve yazarın eserlerinin ilham perisi ve eşi olan edebiyat eleştirmeni Alla Kireyeva'nın mezarı buradadır. Bunlardan başka, Galina Serebryakova, Viktor Bokov, Margarita Aliger, Valentin Ustinov, Yegor İsayev, Semyon Lipkin ve eşi İna Lisnyanskaya, Zinoviy Davidov, Naum Grebnev, Vadim Kojevnikov, Olga Perovskaya, Yuri Şekoçihin gibi birçok Sovyet yazarın mezarı burada bulunur. Bu yönüyle Peredelkino Mezarlığı, Novodeviçi Mezarlığı ile Rusya'nın en ünlü nekropollerinden biridir (Peredelkino-land.ru). Birçok Sovyet yazarın gömüldüğü Novodeviçi Mezarlığı'ndan farklı olarak burada etkileyici, gösterişli büyük kaideler ile büstlere rastlanmaz, son derece mütevazı bir görünümündedir.

Resim 18: Korney Çukovski Ailesinin Mezarları

Resim 19: Arseni Tarkovski'nin Mezarı

Resim 20: Georgi Vadimov'un Mezarı

Resim 21: Yuri Şekoçihin'in Mezarı

Kasabada yaşayan birçok şair, şiirlerinde Peredelkino Mezarlığı'nın tasvirine yer verir. Örneğin, yazın sanatının en yaratıcı dönemini yazarlar kasabasında yaşayan şair İna Lisnyanskaya, *Peredelkino Mezarlığı* (*Переделкинское кладбище*, 1972) adlı şiirinde yerin atmosferini tasvir eder:

Köy mezarlığını ziyaret ettim,
Burada, ağaçlar ve çalılar,
Çeşitli ölçülerde mezarlar,
Çeşitli boylarda haçlar,

Ahşap olanlar, sade olanlar,
İçinde bir kurt yeniği ile
Demirden, ferforje olanlar
Boyalı olanlar gümüş rengiyle.

Ötede ise, parmaklıkların arkasında,
Uyuyorlar, yumruklarını sıkarak
Sıra sıra, peşi sıra
Eski Bolşevikler. (1999, s. 47)

Yazar mezarlığının tasviri sadece Lisnyanskaya'nın şiirlerinde değil, Boris Pasternak'ın *Doktor Jivago* adlı romanının şiirlerinden biri olan *Noel Yıldızı* (*Рождественская звезда*) adlı çalışmasında da görülür:

Ötede karla kaplı bir tarla ve mezarlık,
Çitler, mezar taşları,
Kar yağınları içinde bir araba oku,
Ve mezarlığın üstünde yıldız dolu bir gök. (Çev. Arslan, 2014, s. 623)

Peredelkino Mezarlığı, kasabada yaşamış olan birçok şairin ilham kaynağı, dolayısıyla da sanatlarının bir nesnesi niteliğindedir. Aynı zamanda bir tür edebiyat müzesi olan kasabanın Sovyet yazın sanatının öznesini, nesnesini ve alımlayıcısını bir araya getiren önemli noktalarından biridir. Yazlıklarıyla, Sanat Evi'yle ve yazar mezarlığıyla Sovyet edebiyat müzesi niteliğindeki bu kasabanın yaklaşık 4 km uzağında Novo-Peredelkino adıyla bilinen modern bir şehir bulunur.

2.16. Novo-Peredelkino

Novo-Peredelkino'dan bahsedildiğinde pek çok kişi onu, bölgenin yanında bulunan eski yazarlar kasabası Peredelkino ile ilişkilendirir, ancak Peredelkino, tarihî yazar yazlıklarıyla kaplı edebî bir yer iken Novo-Peredelkino beton yağınlarıyla kuşatılmış bir görüntüye sahiptir. Novo-Peredelkino şehrinde, edebî yazlık evler olmamasına rağmen şehrin Şolohov ve Marşak gibi yazar adları taşıyan sokakları bulunur (Diletant 80). Mihail Şolohov orada hiç ikamet etmediği hâlde 1988 yılında bir sokağa Şolohov adı verilir. Marşak Sokağı'nda ise Samuil Marşak hiç yaşamamıştır (Diletant 81). Şehirde bir Kütüphane Kafe (Кафе Библиотека) vardır. Kitaplarla dolu yüksek raflara ve ahşap iç dekorasyona sahip olan bu iki katlı bina yazarlar kasabasının atmosferini yansıtır. Yazar adlarına sahip sokaklarıyla ve Kütüphane Kafe'si ile Novo-Peredelkino, âdeta yerli ve yabancı turistleri kendine çeken yazarlar kasabasının edebî kimliğini devam ettirmek istemektedir.

SONUÇ

Peredelkino, 1933 yılında yazarlar kasabası kimliği kazanmasıyla birlikte SSCB’de getirilen kısıtlamalara rağmen Sovyet yazarların edebî faaliyetlerini sürdürebileceği ve diğer yazarlarla iletişim kurabileceği bir yer hâline gelir. Burası, yazarların sanatsal yaratıcılıkları için ilham ve özgürlük bulabildikleri bir yerdir. Peredelkino denilince ilk akla gelen yazarlar Boris Pasternak ve Korney Çukovski’dir. Pasternak yaşamının son yirmi beş yılını, Çukovski ise otuz yılını burada geçirmiştir. Peredelkino, Pasternak’ın pastoral şiirlerinin başkahramanlarından biridir. Şair, *Peredelkino* ve *Hava Açılırken* adlı serilerindeki şiirlerinde kasabanın sık ormanlarının, yeşil çayırlarının, nehrinin, tren istasyonunun ve mezarlığının her mevsimde nasıl görüldüğünü betimler. Peredelkino, Korney Çukovski’nin masallarında nadir olarak geçen bir mekândır, ancak Çukovski’nin kendisi kasaba için önemli bir figürdür. Çocukların ve rejim baskısı altındaki yazarların kahramanı olur, onları bir araya getirir, korur ve destekler.

Yazarlar kasabası birçok trajik olaya sahne olur. Yazarların kimisi kovalama ve takiplerle baskı altında bir yaşam sürdürürken kimisinin sürdüreceği bir hayatı dahi kalmaz. Örneğin, Peredelkino’da ilk devlet yazlığı alan yazarlardan biri olan Vladimir Zazubrin 1937 yılında sabotaj ve terör örgütüne üye olmakla suçlanarak NKVD tarafından tutuklanır, 28 Eylül 1937 tarihinde kurşuna dizilir. 15 Mayıs 1939 tarihinde İsaak Babel, Sovyet karşıtı komplocu terörist faaliyet ve casusluk suçlamalarıyla Peredelkino’daki yazlığında tutuklanır ve 27 Ocak 1940 tarihinde kurşuna dizilir. Zazubrin’den sonra 3 numaralı yazlığın bir diğer sakini olan yazar Aleksandr Fadeyev 13 Mayıs 1956 tarihinde intihar eder. Boris Pasternak, kasabada kaleme aldığı Nobel ödüllü devrim karşıtı *Doktor Jivago* romanından dolayı baskıya uğrar, 1958 yılında ödülü reddetmek zorunda kalır, 27 Ekim 1958 tarihinde SSCB Yazarlar Birliği’nden, dört gün sonra ise vatandaşlıktan çıkarılır.

Yazarlar kasabası, bazı yazarlar için bir sığınak niteliğindedir. Korney Çukovski ve evi baskıya uğrayan yazarların limanı olur. Örneğin, Stalin karşıtı mektuplarından dolayı on bir yılını Stalin’in Gulag kamplarında geçirmek zorunda kalan Aleksandr Soljenitsın, serbest kaldığında da rejim baskısına maruz kalır. O dönemde Korney Çukovski, her ihtiyacı olduğunda Soljenitsın’a destek olarak onu Peredelkino’daki yazlığında ağırlar. *Buzağı Meşe Ağacına Tosladığında* adlı otobiyografik eserinde Soljenitsın, Peredelkino yaşamını ve Çukovski ailesinin kendisine sunduğu desteği anlatır. Çukovski, 1939-1940 yıllarında devrim karşıtı örgüt kurmakla suçlanarak beş yılını toplama kamplarında geçirmek üzere cezaya çarptırılan Nikolay Zabolotski’nin serbest bırakılması için de uğraşır. Zabolotski kamp yaşamından sonra Peredelkino’da ruhsal olarak iyileşir ve kasabanın huzurlu sabahını, yeşil doğasını konu alan felsefi şiirler kaleme alır.

Peredelkino imgesi, düzyazı eserlerinden çok şiirlerde, özellikle de Bella Ahmadulina, Andrey Voznesenski, Yevgeni Yevtuşenko, Bulat Okucava gibi altmışlılar kuşağı şairlerinin şiirlerinde görülür. Yevtuşenko, *Peredelkino* adlı şiirinde kasabadaki edebiyat yaşamının genel bir panoramasını çizerken, Bella Ahmadulina Peredelkino’daki evini, sık ormanları, insanları ve orada yaşadığı aşkı betimler. Bulat Okucava ise kasabayı tasvir ettiği pastoral şiirlerinde felsefî düşüncelerini yansıtır. Eserlerinin vazgeçilmez karakterleri olan kuşlar, özellikle de kuzgunlar, şairin Peredelkino şiirlerine mistik bir hava katar.

Konstantin Simonov II. Dünya Savaşı yıllarında *Bekle Beni* şiirini Peredelkino'da yazar. Valentin Katayev, *Kutsal Kuyu* adlı uzun öyküsünde kasabada bulunan aynı adlı şapeli olan ayazmayı konu alır, ayrıca bir dizi öyküsü burada kaleme alır. *Werther Zaten Yazıldı* adlı anı kitabında Peredelkino tasvirlerine yer verir. Yaşayan son Sovyet klasiği olarak adlandırılan Yuri Polyakov, *Neşeli Yaşam veya SSCB'de Seks ile Sütte Pişirilen Oğlak* adlı eserlerinde kasabadaki yazarların yaşamını, çam ormanları, iğne yapraklı ağaçları, patikaları ile Peredelkino'nun doğasını betimler.

1955 yılında kasabada kurulan Sanat Evi yazarların yaratıcılığını daha da artırır. Bina, sadece Arseni Tarkovski, Yuri Polyakov gibi Sovyet şair ve yazarlara değil, aynı zamanda Nazım Hikmet gibi başka milletlerden olan şairlere de ev sahipliği yapar. Rusya'nın edebî ve kültürel tarihinin bir mirası olan Sanat Evi, Rusya'nın ve dünyanın her yerinden yaratıcı insanları kendisine çekmeye devam etmektedir.

Tarihi XVII. yüzyıla dayanan Peredelkino Mezarlığı ise 1960'lı yıllardan itibaren yazarlar mezarlığına dönüşür. Kasabada yaşamış olan Pasternak, Çukovski, Yevtuşenko, Tarkovski gibi birçok yazar buraya defnedilir. Mezarlık, Pasternak'ın *Doktor Jivago* romanında geçen Ağustos ile Noel Yıldızı adlı şiirlerinin bazı mısralarında tasvir edilir. Şair İna Lisnyanskaya ise *Peredelkino Mezarlığı* adını taşıyan şiirinin tamamında ağaçlar ve çalılar arasındaki mezarların görünüşünü, taşlarını, süslemelerini detaylı bir şekilde betimler.

Rusya'da başka bir benzeri bulunmayan Peredelkino, Sovyet yazarların üretkenliğini ve yaratıcılığını sağlayan canlı bir mekândır. Sovyet ve Rus edebiyatı tarihinde büyük öneme sahiptir. Kasaba, Sovyet yazarların hem yuvası hem sığınağı hem rehabilitasyon merkezi hem de ilham kaynağı olur. Yazarlar, yaşamlarından geriye çeşitli sanatsal metotlarla ve üsluplarla yazdıkları zengin bir edebî miras bırakır. Örneğin; Boris Pasternak tarihî nesir türündeki *Doktor Jivago* romanını kaleme alır. Korney Çukovski kuramsal ve yazınsal olarak Rus çocuk edebiyatına hizmet eder, çocuklar için birçok masal yazar. Nikolay Zabolotski entelektüel şiirler yazarken Yevgeni Yevtuşenko ile Bulat Okucava genellikle siyasi ve toplumsal konuları elen alan rock şiir türünde eserler verir. Hâlen Peredelkino'da ikamet eden Yuri Polyakov ise siyasi ve toplumsal eleştiriler ile cinselliğe yer verdiği sansasyonel romanlarıyla edebiyat sahnesinde boy gösterir. Genel olarak yazarların üslubu özgün ve benzersizdir. Eserleri, XX. yüzyılın edebî akım, tür ve üslup zenginliğini yansıtır.

Son yıllarda tarihî yapıları restore edilen Peredelkino, günümüzde, müzeleri, edebiyat ve müzik toplantılarıyla Rus edebiyatının ve kültürünün merkezi olma işlevini sürdürmektedir. 2020 yılında Sanat Evi'nin yaratıcılık konutuna dönüştürülmesiyle birlikte kasabada gerçekleştirilen edebî, kültürel ve sanatsal etkinlikler ile yazınsal üretim giderek artmaktadır. Yenilenen yüzüyle Peredelkino, SSCB'de yaşama deneyimi olmayan günümüz insanının, dönemin edebî ruhunu ve atmosferini yaşamasına olanak sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahmadulina, Bella (1977). *Metel'. Stihi*. Moskva: Sovetski pisatel'.
- Ahmadulina, Bella (1997a). *Bella Ahmadulina. Soçineniya. Tom 1. Stihotvoreniya 1954-1979. Perevodı iz Gruzinskoy poezii. Rasskazi*. Haz.: Boris Messerer, Oleg Gruşnikov. Moskva: PAN.
- Ahmadulina, Bella (1997b). *Bella Ahmadulina. Soçineniya. Tom 2. Stihotvoreniya 1890-1996. Perevodı. Vospominaniya*. Haz.: Boris Messerer, Oleg Gruşnikov. Moskva: PAN.
- Arzamas (t.y.) "Daça Yevgeniya Yevtuşenko". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://arzamas.academy/materials/2313>
- Avçenko, Vasili (2017). *Fadeyev*. Moskva: Molodaya gvardiya.
- Basinski, Pavel (12.05.2015). "Predsmertnoye pis'mo Fadeyeva ostayotsya zagadkoy XX veka", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://rg.ru/2015/05/13/fadeev.html>
- Bikov, Dmitri (2007). *Boris Pasternak*. Moskva: Molodaya gvardiya.
- Bol'shaya Rossiyskaya entsiklopediya (2004). "Şestidesyatniki", Erişim tarihi: 09.02.2023, https://old.bigenc.ru/domestic_history/text/4942273
- Bulgakov, Mihail (2012). *Üstat ile Margarita*. Çev. Sabri Gürses. İstanbul: Everest Yayınları.
- Chukfamily (t. y.). "Perepiska K. İ. Çukovskogo i A. İ. Soljenitsına". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://www.chukfamily.ru/kornei/prosa/pisma/perepiska-aleksandra-solzhenicyna-s-korneem-chukovskim-1963-1969>
- Çukovski, Korney (1963). *Priklyuçeniya Bibigona*. Moskva: Sovetskaya Rossiya.
- Çukovski, Korney (1994). *Dnevnik 1930-1969*. Haz. Yelena Tsezarevna Çukovskaya. Moskva: Sovremenniy pisatel'.
- Deyç, Yevgeniya (1999). "Ştrih" "Ya jil i pel kogda-to..." *Vospominaniya o poete Arsenii Tarkovskom* içinde (s. 22-31). Haz. Marina Tarkovskaya, Tomsk: Vodoley.
- Diletant* (2020). *Moy rayon. Novo-Peredelkino*. Moskva: Obrazovaniye 21 vek.
- Dvortsı i usad'bi* (2013). "Muzey Bulata Okudjavı v Peredelkine". Moskva: De Agostin, №: 125.
- Gorki, Maksim (2019). *Polnoye sobraniye soçineniy. Pis'ma v dvadtsati četıryoh tomah. Tom 21*. Moskva: Nauka.
- Gosudarstvenniy literaturniy muzey (26.04.2023). "Lektsiya "Nikolay Zabolotski v Peredelkine"" Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://goslitmuz.ru/poster/17175/>
- Gribkova, Yelena (6.07.2022). "Yuri Polyakov: V Peredelkine vstretit' klassika na doroge", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://vm.ru/society/979299-yurij-polyakov-v-peredelkine-vstretit-klassika-na-doroge-obychnoe-delo>
- Gusarova, Tat'yana (2017). "Pro Ye. Yevtuşenko ryadom s Pasternakom i Peredelkino." Erişim tarihi: 29.04.2023, <https://stihi.ru/2017/04/04/12398>.
- Gusev, Dmitri (19.02.2012). "Nesvyatoy Valentin", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://www.mk.ru/old/article/2002/02/18/170785-nesvyatoy-valentin.html>
- Handjanbekova, Frangiz (26.01.2022). "Veliciye serdtsa Nazıma Hikmeta", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://1news.az/news/202201261121222668-Velichie-serdtsa-Nazyma-KHikmeta>

- İvanova, Natal'ya (30.12.2014). "Yuri Polyakov: Peredelkino ostayotsya pisatel'skim", Erişim tarihi: 29.04.2023, https://zagorod.spb.ru/articles/4079-yuriy_polyakov_peredelkino_ostaetsya_pisatelskim
- Jeleznova, Mariya (29.07.2009). "Pisateli v Peredelkine okonçatel'no rassorilis' mejdu soboy: jaluyutsya drug na druga v Kreml' i v sud". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://web.archive.org/web/20090817220114/http://www.runewsweek.ru/society/29609>.
- Katayev, Valentin (1984). *Sobraniye soçineniy. V 10-ti t. T. 6. Malen'kaya jeleznaya dver' v stene; Soyatoy Kolodets; Trava zabven'ya; Kubik*. Moskva: Hudojestvennaya literatura.
- Katayev, Valentin (1992). *Uje napisan Verter*. Moskva: Panorama.
- Kinopoisk (t.y.). "Tainstvennaya strast'", Erişim tarihi: 09.02.2023, https://www.kinopoisk.ru/series/915309/?utm_referrer=www.google.com
- Kul'tura.RF (t. y.). "İstoriya odnogo zdaniya: Dom tvorçestva Peredelkino", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://www.culture.ru/materials/256438/istoriya-odnogo-zdaniya-dom-tvorchestva-peredelkino>
- Kul'tura.RF (t. y.). "Posyolok pisateley Peredelkino". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://www.culture.ru/institutes/13916/poselok-pisatelei-peredelkino>.
- Kul'tura.RF (t.y.). "Komu posvyaşçeno stihotvoreniye Konstantina Simonova "Jdi menya"?", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://www.culture.ru/s/vopros/zhdi-menya/>
- Kul'tura.RF (t.y.). "Nikolay Zabolotski", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://www.culture.ru/persons/9938/nikolai-zabolockii>
- Laskin, Boris (1984). "Ser'yozno i şutya". *Konstantin Simonov v vospominaniyah sovremennikov* içinde (s. 177-186.). Moskva: Sovetski pisatel'.
- Lisnyanskaya, İna (1999). *İzbrannoye*. Rostov na Donu: Feniks.
- Livejournal. (22.06.2022). "Peredelkino. Pisatelski gorodok". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://ravenyellow.livejournal.com/389363.html>.
- Loşçilov, İgor Yengenyeviç (2010). ""İgra na granyah yazıka". Nikolay Zabolotski i ego kritiki". *N. A. Zabolotski: Pro et contra* içinde (s. 7-32). Ed. D. K. Burlak vd. Sankt-Peterburg: İzdatel'stvo Russkoy hristianskoy gumanitarnoy akademii.
- Lukyanova, İrina (2019). *Korney Çukovski*. Moskva: Molodaya gvardiya.
- Mel (t.y.). "V komnatah stoyali narı". S çego naçinalis' pisatel'skiye daçi v Peredelkine", Erişim tarihi: 09.02.2023, https://mel.fm/zhizn/istorii/7013528-dacha_peredelkino
- Mel'nikov, Valeri (29.11.2010). "Umerla Bella Ahmadulina – tonkiy lirik i zaşçitnitsa dissidentov", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://ria.ru/20101129/302445247.html>
- Molodtsova, Mariya (04.06.2013). "Peredelkino". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://cyrillitsa.ru/art/7470-peredelkino.html>
- Necatigil, Behçet (2017). *Küçük Mitologya Sözlüğü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Nilin, Aleksandr Pavloviç (2015). *Stantsiya Peredelkino: Poverh zaborov*. Moskva: AST.
- Okudjava, Bulat (2001). *Bulat Okudjava. Stihotvoreniya*. Ed. Aleksandr Semyonoviç Kuşner vd. Sankt-Peterburg: Akademiçeski projekt.

- Ozerov, Lev Adol'foviç (1994). *Trudi i dni Nikolaya Zabolotskogo*. Moskva: Literaturniy institut im. A. M. Gor'kogo.
- Paperniy, Vladimir (01.12.2010). "Kak ya napisal pis'mo Belle Ahmadulinoy i çto iz etogo višlo". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://snob.ru/selected/entry/28017/>.
- Pasternak, Boris (2014). *Doktor Jivago*. Çev. Hülya Arslan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Peredelkino (28.05.2012). "Peredelkino. Dom tvorçestva pisateley". Erişim tarihi: 09.02.2023, http://peredelkino-land.ru/pages/dom_tvorchestva_pisatelej/.
- Peredelkino-land.ru (t. y.) "Peredelkinskoye memorial'noye kladbişçe". Erişim tarihi: 09.02.2023, www.peredelkino-land.ru/pages/peredelkinskoe_memorialnoe_kladbiwe/.
- Pirojkova, Antonina Nikolayevna (1989). "Godı, proşedşiy ryadom (1932-1939)". *Vospominaniya o Babele* içinde (ss. 237-314). Haz. A. N. Pirojkova ve N. N. Yurgeneva. Moskva: Knijnaya palata.
- Pirojkova, Antonina Nikolayevna (2014). *Ya pitayus' vosstanovit' çerti. O Babele – i ne tol'ko o nöm*. Moskva: AST.
- Plehanova, İrina İnnokent'yevna (2016). *İntellektual'naya poeziya*. Moskva: Finta, Nauka.
- Polyakov, Yuri (2008). *Kozlyonok v moloke*. Moskva: AST.
- Polyakov, Yuri (2020). *Selfi s muzoy. Rasskazı o pisatel'stve*. Moskva: Argumentı nedeli.
- Ratnikov, Maksim (15.05.2017). "15 maya 1939 goda na daçe v Peredelkino bıl arestovan pisatel' İsaak Babel". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://forpost-sz.ru/a/2017-05-15/15-maya-1939-goda-na-dache-v-peredelkino-byl-arestovan-pisatel-isaak-babel>
- Rayevskaya, Mariya (14.12.2018). "Şçednyy i nadyojnyy priyut", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://newokruga.ru/shhedryiy-i-nadezhnyiy-priyut/>
- Rayevskaya, Mariya (5.12.2015). "Yuri Polyakov: Peredelkino doljno stat' mestom yedineniya", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://newokruga.ru/yuriy-polyakov-peredelkino-dolzhno-stat-mestom-edineniya/>
- Riamo (21.03.2013). "Peredelkino: gryadki Pasternaka i kolokol'çiki Okudjavı". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://riamo.ru/article/8881/peredelkino-gryadki-pasternaka-i-kolokolchiki-okudzhavy-xl>.
- Riamo (t.y.). "Art-tsentr "Dom tvorçestva pisateley Peredelkino", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://travel.riamo.ru/napravleniya/minskoe/art-centr-dom-tvorchestva-pisatelei-peredelkino>
- Sahnin, Aleksey (26.10.2020). "Posle stalinskih repressiy, pisatel'skogo raya i zapusteniya v Peredelkino prişli metsenaty", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://moskvichmag.ru/gorod/posle-stalinskih-repressij-pisatelskogo-raye-i-zapusteniya-v-peredelkino-prishli-metsenaty/>
- Sankt-Peterburg.ru (05.08.2011). "Peterburg. Velikoye daçnoye pereseleniye", Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://saint-petersburg.ru/m/history/old/304139/>
- Saverkin, Aleksandr (1.4.2017). "Posledniy iz şestidesyatnikov: Umer poet Yevgeni Yevtuşenko, Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://tass.ru/kultura/4145203>
- Sıçev, Nikolay (15.05.2020). "İsaak Babel'. Smert' propagandista". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://rusorel.info/isaak-babel-smert-propagandista/>

- Suari, Rona vd. (26.07.2011). "Daçi. Kak jivut v Kratovo, Peredelkino, Svistuhe i Nikolinoy Gore". Erişim tarihi: 29.04.2023, <https://daily.afisha.ru/archive/gorod/archive/summerhouse-photostory/>.
- Subbotin, Vasili (1995). Podorojniki (İz zapisnih knijek). *Arion*, 2, 111-120.
- Şablinskaya, Ol'ga (14.03.2021). "Pisatel' Yuri Polyakov: "V Peredelkine stihonosniye mesta". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://na-zapade-mos.ru/1032874-pisatel-jurij-poljakov-v-peredelkine-stixonosnye-mesta>
- Şahin, Liaisan (2018). "Sovyet Yönetiminde İdil-Ural Bölgesi", *Çağdaş Türk Dünyası* içinde (ss. 26-54). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Şneyerson, Menahem (1984). *Aleksandr Soljenitsin. Oçerki tvorçestva*. Frankfurt: Possev-Verlag.
- Tan Metreş, Eda Havva (2017). Yurı Trifonov'un Moskova Metinlerinde "Genius Loci" ("Değişim" Adlı Eseri Örneğinde). *Turkish Studies*, 12(5), 485 - 496.
- Tarkovski, Andrey (Yönetmen) (1974). *Ayna*. Moskova: Mosfilm, Erişim tarihi: 25.02.2023 <https://www.youtube.com/watch?v=NrMINC5xjMs>
- Tarkovskaya, Marina Arsen'evna (Haz.) (1999). "Ya jil i pel kogda-to..." *Vospominaniya o poete Arsenii Tarkovskom*. Tomsk: Vodoley.
- Tarkovskaya, Marina Arsen'evna (2014). "Teper' u nas noviy adres...". *Moskovskiye adresa Tarkovskih*. Moskva: NPO.
- Titorenko, Yana (01.12.2021). "'Derevnya individualistov": İstoriya Peredelkina, samogo literaturnogo gorodka v istorii russkoy kul'turı." Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://knife.media/peredelkino/>.
- Vesti.ru (17.05.2013). "Peredel Peredelkino: reyderı naçali ohotu za pisatel'skimi daçami". Erişim tarihi: 09.02.2023, <https://www.vesti.ru/article/1880292>.
- Yevtuşenko, Yevgeni (t.y.). "Muzey-galereya Yevgeniya Yevtuşenko". Erişim tarihi: 09.02.2023, <http://www.evtushenko.net/muzey-gallereya-evgeniya-evtushenko.html>.
- Yevtuşenko, Yevgeni (1999). *Strofi veka*. Ed. Yevgeni Vitkovski. Moskva: Polifakt itogi veka.
- Zabolotski, Nikolay (1965). *Stihotvoreniya*. Ed. Gleb Struve and Boris Filipoff. Washington, D. C. — New York: Inter-Language Literary Associates.
- Zabolotskaya, Yekaterina Vasil'yevna; Makedonov Adrian Vladimiroviç ve Nikita Nikolayeviç Zabolotski (1984). *Vospominaniya o N. Zabolotskom*. Vtoroye izdaniye. Moskva: Sovetski pisatel'.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

